„RADOMER-KIELCER LEBEN" 29 (199) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" [illegible] פּרייז 25 גראָשען

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הויפּט ביוראָ.

אדרעס

פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"

Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

Oddział w Kielcach.

אַנאָנסען פּרייזן!

יין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ „ נאָכ'ן „ 18 „
די ערשטע און לעצטע זייט צנכהאלטן 8 שפּאַלטן
אין טעקסט 4 „

29-go lipca 1927 r.

ראַדאָם פרייטאָג כ"ט תמוז תרפ"ז פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען און די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך

צו דער תנועה פון
ה' חיים זיעלאָני
מיט פרל' מאַניע ראָזענבערג
וואונשען מיר א האַרציגען מזל-טוב
און א גליקליך לעבען.
מאיר הערץ און פרוי.

Z okazji zaręczyn kolegi
naszego
Abrahama Musmana
z p. **Reginą Berlinerówną**
wiele szczęścia życzą
J. Zwikielski
M. Landau

א הערצליכען מזל-טוב אונזערע בעסטע
פריינד דעם ה' נתן בליכער און זיין תפרטפּה
פרוי חוה'לע צו דער פערלאָבונג פון זייער
געשעצטען טאָכטער
רוזשע מיט ה' פּנחס ראָזענצווייג
מיר ווינשען אייך צו זעהען דאָס נחת, צום
חעלכען דאָס פּערלעבטע פּאָ"ל טטרעבט.
פּנחס מילער מיט פרוי.

צו דער האָכצייט פון אונזער קוזינקע
און קוזין פרל' יוכבד **טענענבוים**
מיט ה' **אברהם ריכטמאַן**
ווינשען מיר. אז גליק און פריידען
זאָל זיין זייער אייביגער בעגלייטער.
שלמה הענדעל מיט פרוי און קינדערליך.

OGŁOSZENIE.

ELEKTROWNIA RADOMSKA

podaje do wiadomości pp. Odbiorców prądu elektrycznego, że w dniu 24 b. m., t. j. w niedzielę wskutek dorocznego remontu sieci elektrycznej, nastąpi przerwa w dostarczeniu prądu do miasta od godziny 4-ej do godz. 16-ej tegoż dnia.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט. דאָס דעם 10-טען סערפּיען ה. י. ציה איך זיך איבער מיט מיין פאַמיליע קיין **וואַרשא** אין מיין וואָהנונג **נאַוואָליפּקא** № 19|8
פיליכט קומט עמיצען ביי מיר א אָפּענעם חוב, זאָ ביטע זיך צו מיר צו ווענדען אין מיין איצטיגען וואָהנונג **שענקעוויטש** № 61|10 ביז דעם אויבענדערמאָנטען טערמין.

מיט אכטונג **אדאלף העללער** קעלץ.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
דריקען מיר אויס דער פאַמיליע **פישער**
צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון זייער זוהן און מאַן

אברהם פישער נ"ע

רעדאַקציע-קאָלעגיום
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען"
אין קעלץ.

די אלע אנטיילנעמער אין אבגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער פערשטאָרבענעם זוהן, מאַן און איידעם

אברהם פישער נ. ע.

דריקען מיר דערמיט אויס דעם טיפסטען דאַנק.

די אין טרויער פערבליבענע
פרוי, פאָטער און שוויגער-עלטערען.

מיר דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דעם מיטגליעד פון אויפזיכטס-ראַט **יעקב אדלער** ווי אויך דעם מיטגליעד פון סוחרים-פעראיין אין ראַדאָם ה' **ישכר אדלער** צוליעב דעם טוידט פון זייער פאָטער

יהודה ליב נ"ע

ד' ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
פערוואַלטונג, אויפזיכטס-ראַט און סעקרעטאַר
פון סוחרים-פעראיין אין ראַדאָם.

די אלע אנטיילנעהמער אין אָבגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער זעליגער פאָטער

יהודה ליב אדלער נ. ע.

דריקען מיר דערמיט אויס אונזער טיעפסטען דאַנק.
זיהן, טעכטער, שניר'ן, איידעמ'ס,
איינִיקלעך און אוראייניקלעך.

Wyrazy szczerego współczucia koledze
Władysławowi Adlerowi i państwu **M. Hamersztejn**
z powodu śmierci **OJCA** ich

B. P. LEJBUSIA ADLERA

składają tą drogą
Salomon Chwatt z żoną.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס ה' ישכר אדלער, הענדעל מעלעכאָוויר ווי אויך די גאַנצע **פאַמיליע**
צום טויט פון זייער הייס געליבטען פאָטער

ר' לייבקע אדלער ז"ל

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
אליעזר און שמואל אלי' מרגליות.

„DLA ZNAWCÓW"
najwyższy opatentowany gatunek gilz
z trzema watami oraz ustnikiem bezdrzewnym
poleca:
fabryka gilz i bibułek
M. PASCHALSKI,
Radom.

א אינסטיטוציע וואס דארף אונטערשטיצט ווערען פון דער גאנצער ראדאמער יודישער בעפעלקערונג.

ווי די לעזער איז שוין בעוואוסט, האט דער אמאליגער „לינת הצדק", וועלכער איז אזוי בעריהמט געווען פאר דער מלחמה אין אונזער שטאדט מיט זיינע אונשאצבארע לייסטונגען, ווידער בעניים און צוריק אויפגעלעבט זיין טהעטיגקייט. אויף דער רווינסקא גאס נומער 3 איז דער אלט-נייער „לינת הצדק" איינגעארדענט געווארען אין א עגסשפרעכענדען און בעקוועמען לאקאל, וואו עס וואכען משמורים און שטעהען יעדער מינוט, פון א אומגליקס צופאל ביי א קראנקען, צו דער דיספאזיציע און מיט דער גרעסטער זריזות און אפפערווילליגקייט איילען זיי מיט הילף, סיי מיט דאקטוירים און סיי מיט די נויטיגע רפואות און מעדיצינישע מיטלען.

דער „לינת הצדק" האט איינגעטיילט די שטאדט אין ראיאנען, אין בעשטימטע תחומ'ען, און יעדער ראיאן, ארומנעמענדיג א געוויסען סכום גאסען האט א בעזונדערען אפיעקון, צו וועלכען אלע די, וואס נויטיגען זיך אין זאפארטיגע מעדיצינישע הילף האבען זיך צו ווענדען; דער „לינת הצדק" האט זיך געשטעלט אין פערבינדונג כמעט מיט אלע היגע דאקטוירים, וועלכע קומען גלייך ביים ערשטען רוף, אפילו אין די שפעטסטע נאכט-שעה'ען צו א קראנקען, אויב ער בעקומט א מעלדונג פון דעם דיזשורירענדען משמור פון „לינת הצדק"; דער „לינת הצדק" שיקט משמורים אויף צו נעכטיגען ביי קראנקע, וואו די פאמיליע, די קרובים, די שטוביגע מענשען זענען שוין מיעד געווארען ארומגעהענדיג ביים קראנקען.

דורך דער קליינער צייט, זינט דער רעארגאניזירטער און פון פאר דער מלחמה אויסגעפרישטער „לינת הצדק" איז טהעטיג געווארען, האט ער אין פערלויף פון זיין קורצער עקזיסטענץ בעוויזען גרויסע און ערהאבענע לייסטונגען, און מעשים אזעלכע, וועלכע פערדינען די טיפסטע אכטונג און די גרעסטע אנערקענונג מצד אלע יודישע איינוואוינער פון אונזער שטאדט. ס'זענען געווען אזעלכע פאלען, ווען אין דער שפעטער נאכט זענען אוועקגעפאלען מענשען אויף זעהר ערנסטע, פלוצלונדיגע קראנקהייטען, וואס יעדער רגע פון פערשפעטיגטע הילף האט געקענט שטעלען אין סכנה זייער לעבען, און נאר א דאנק די מאמענטאלע הילף, וואס דער „לינת הצדק" האט דורך זיינע וואך-שטעהענדיגע משמורים אין דער גרעסטער שנעלקייט אנטקעגענגעבראכט, איז געלונגען די פלוצלינג-אוועקגעפאלענע צו דערהאלטען ביים לעבען.

געווען זיינען פאלען אזעלכע, ווען שפעט ביינאכט האבען די משמורים פון „לינת הצדק" ארויסגעריסען פון שלאף די וועכטער פון מאגיסטראט און מיט זיי דערנאך געלאפען אין איין אטהעם העט — הייט היינטער שטאדט, וואו די פיערד מיט דער מאגיסטראט פאגאטאוויע שטעהען און די געבראכטע צופיהרען אין משך פון מינוטען צום קראנקען, כדי איהם איבערצופיהרען אין שפיטאל אריין; און איבערן גאנצען וועג האבען אין דער פאגאטאוויע געוואכט פעלדשערס מיט געניטע משמורים, וועלכע האבען, נישט וועלענדיג פערלירען אפילו איין סעקונדע, אויסגענוצט פערשיעדענע רעטונגס-מיטלען און איבער'ן גאנצען וועג ביז צום שפיטאל געמינדערט און פערלייכטערט דעם געפעהרליכען צושטאנד פון קראנקען.

דאס אלץ זענען קיין שום גוזמאות נישט. דאס אלץ איז אבסאלוט נישט איבערגעטריבען. דערויף זענען דא לעבעדיגע עדות די קרובים און די פאמיליע-מיטגלידער פון די קראנק געווארענע. די אינסטיטוציע איז ממש איינע פון די וויכטיגסטע נויטווענדיגקייטען אין אונזער שטאדט און פערדינט אונטערגעשטיצט צו ווערן פון אלע ספערען און שיכטען, אהן אונטערשיד פון קלאס און שטאנד. אין דער עגזיסטענץ פון „לינת הצדק" דארפען זיין אויך פעראינטערעסירט אפילו דער רייכערער שיכט פון דער בעפעלקערונג, ווייל אין פאל פון א נאכט-קאטאסטראפע ביי א פלוצלונג-קראנק געווארענעם מאכט דער „לינת הצדק" קיין שום אונטערשיד נישט און ערטיילט שנעלע הילף סיי ארים, סיי רייך. דער „לינת הצדק", איז אזא אינסטיטוציע, וואס האט דעם כח צו בעקומען דאקטוירים אין פערלויף פון געצעהלטע מינוטען. א זאך, דאס קיין שום איינצעלנער פריוואטער פערזאהן קאן זיך דאס אזוי שנעל נישט איינגעבען. דאס איז איינס פון די הויפט יסודות, איינע פון די ערשטע אויפגאבען, צוליב וועלכע דער ל"ה איז ארויסגערופען געווארען צוריק צום לעבען, דאס איז דער פונדאמענטאלער באזיס, אויף וואס עס שטיצט זיך אין דער גרעסטער מאס זיין ווידער-געבורט, זיין ווידער-אויפבוי.

עס איז א לעבעדיגער פאקט, וואס אלע מוזען מודה זיין, אז איידער דער „לינת הצדק" איז צוריק געשאפען געווארען איז די פראגע פון בעקומען א דאקטאר אין דער שפעטער נאכט געווען איינע פון די קאמפליצירטסטע און נישט איין סקאנדאל איז דערפון ארויסגעקומען. דער דאקטאר האט אין אזא פאל געמוזט ענטזאגען זיין נאכט-רוה, נישט האבענדיג די פולע זיכערקייט, אז דער צושטאנד פון קראנקען, צו וועלכען ער ווערט ארויסגערופען, איז טאקע א ערנסטער און נויטיגט זיך באמת אין מאמענטאלער הילף. זייט אבער דער ל"ה האט בענייט זיין נאכט-טהעטיגקייט זענען אזעלכע מעגליכקייטען געווארען אונמעגליך. די פערבינדונג, דער קאנטאקט, וואס איז געשלאסען געווארען צווישען די דאקטוירים מיט'ן ל"ה איז געבויט דערויף, אז די דאקטוירים, וועלכע שליסען זיך אן אין ל"ה האבען זיך מתחייב געווען צו שטעהן אין דיענסט דער אינסטיטוציע און זיין גרייט אויפ'ן ערשטען רוף פון די דיזשורירענדע משמורים, צו וועלכע זיי האבען דעם פעטרויען, אז ווייבאלד זיי רופען זיי ארויס, מעג זיין אין דער שפעטער נאכט מסתמא איז עס א דרינגענדער פאל, פון וועלכען מען קאן און מ'טאר זיך נישט ענטזאגען, און זיי האלטען ווירקליך זייער צוזאג. יעדער נאכט איז אפגעמאכט צווישען די דאקטוירים, וועלכע געהערען צום ל"ה, מוז א אנדערער וואך זיין ביי זיך אין שטוב כדי אין נויטיגען פאל זיין צוגעגרייט זיך צו שטעלען צו יעדען קראנקען, צו וועלכען די משמורים פון לינת הצדק וועלען איהם ארויסרופען.

אין „לינת הצדק" איז צוגלייכער צייט איינגעריכטעט אן אמבולאטאריום, פערשטעהט זיך אין מיניאטור-פארם. אן אמבולאטאריום, וועלכער איז פערזעהן מיט די סאמע נויטיגסטע רפואות און מעדיקאמענטען, מיט וועלכע די געניטע משמורים בענוצען זיך אין די ערשטע רגע'ס, איידער דער דאקטאר קומט. ווי ס'איז אלזא צו זעהן שטעלען די קאלאסאלע אויפגאבען אין די העכסט-וויכטיגע ציעלען אוועק דעם לינת הצדק אין איין רייה מיט אלע אנדערע שענסטע אינסטיטוציעס פון אונזער שטאדט, און וועלכע ברויך אויפגענומען ווערען מיט דער ווארימסטער סימפאטיע און טיעפערער פעראינטערעסירונג. אזא אינסטיטוציע פערדינט צו טראגען דעם נאמען „רעטונגס פונקט", ווייל אין א צייט פון א נויט אין קראנקהייטס-צופאל, איז זי פון די ערשטע, וואס איילט מיט דער געהעריגער הילף, דורכברעכענדיג אלע שטערונגען אויפ'ן וועג.

א שטאדט קען אהן אזא אינסטיטוציע נישט אויסקומען. אלע ברויכען איהר שטיצען, ווייל זי איז געשאפען פאר'ן נוץ און פאר דער בעדערפעניש פון אלע, קיין שום מענש איז נישט זיכער וואס מיט איהם קען געשעהן שפעטער, אפילו ווען מיר זענען געזונד, פריש אין מונטער. ברויך אונז בעאונרוהיגען דער געדאנק, אז מיר זענען פארט ביי אונזער גאנצער שטארקהייט און העלדישקייט, נישט מעהר ווי א מענש, וועמענס גבורות עס זענען אמאהל שוואכער פון א פליג. טאקי דאמאלט ווען מיר זענען געזונד, ברויכען מיר מיט אלע מעגליכקייטען זעהן, אז אזא אינסטיטוציע זאל בלייבען עקזיסטירען. נישט וויכטיגער ווי די קראנקע, ברויכען אויך די געזונדטע זיין פעראינטערעסירט, אז דער ל"ה זאל זיין אוועקגעשטעלט אויף א פעסטען יסוד, ער זאל אין א ברייטען מאסשטאב קאנען ענטוויקלען זיין נוצליכע טהעטיגקייט, דערמיט וואס מיר שאפען דאס געזונד פון די קראנקע, היטען מיר גלייכצייטיג אב דאס געזונד פון די געזונדטע.

יעדער יוד דארף נעמען אנטייל אין דער אויפבליהונג פון דער זעהר נוצליכער אינסטיטוציע, וואס הייסט „לינת הצדק". אלע ברויכען דארט זיין פערשריבען אלס מיטגלידער און בעשטייערען זיך מיט א געוויסען חודש-אפצאל, ווי אויך פערשרייבען זיך אלס נאכט-משמורים. דאס איז דער חוב פון דער יודישער בעפעלקערונג. ערשט דארף די יודישע גמינע סובסידירען די דאזיגע אינסטיטוציע מיט אן ענטשפרעכענדע סובסידיע, און איהר צוטיילען א אנגעזעהענע שטיצע. אינ'ם בודזשעט פון דער קהלה אויפ'ן יאהר 1927 ברויך אונבעדינגט אריינגעשטעלט ווערען צווישען אלע אנדערע סובסידיעס א געהעריגע סובסידיום אויך פאר דעם אלט-נייעם „לינת הצדק", וואס איז נישט ווייניגער וויכטיג ווי אלע אנדערע געזעלשאפטען און אינסטיטוציעס. איינער טאר אבער נישט ווארטען אויפ'ן צווייטען, און אלע ווי איינער ברויכען שטיצען די דאזיגע נויטווענדיגע אינסטיטוציע, וועלכע דארף און מוז עקזיסטירען אין אונזער שטאדט.

ב. צווייג.

„עפענט פאלעסטינא".

(א בעמערקונג צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס).

איך וויל מיך בלויז אפשטעלען אויף איין מאמענט פון זשאבאטינסקי'ס לעצטען פארטראג אונטערן אויבּיגען טיטעל, וועלכען ער האט געהאלטען אין כמעט אלע יודישע צענטרען און ביי וועלכען מיר האבען זיך בעגנוגענט מיט א שאקעל מיט'ן קאפ און אין בעסטען פאל מיט דער בעמערקונג, אז „ער האט טאקי רעכט" און איבער וועלכען מיר האבען טאקי תיכף ווייטער פערגעסען.

איך מיין יענעם טייל, אין וועלכען זשאבאטינסקי האט אונז פארגעווארפען; אז מיר פערנאכלעסיגען אלע ארץ ישראל פראדוקטען און מיר אינטערעסירען זיך נישט פאר דער אינדוסטרי אין לאנד אפילו ביי ספעציפיש יודישע ארבייטען, ביי יודישע בנינים, ווי למשל ביים בויען, אדער אויסשמידען א מקום קדוש. מיר האבען נאך קיינמאל אפילו נישט קיין קלער געטון, אז אט די אלע כלי קודש וכדומה בעקומט מען אין ארץ ישראל לכל הפחות אזוי גוט און אזוי ביליג ווי אין חוץ לארץ.

און מיר אלע פרעגען זיך: וואס איז די סיבה, וואס די ארץ ישראל-פראדוקטען זענען אזוי ווייניג בעקאנט, אז די מעהרסטע פון אונז ווייסען נישט אויף גענוי, וואס דאס לאנד גיבט שוין היינט ארויס, וואס קען נאך ווייטער ארויסברענגען. מיר אלע ווייסען כמעט נישט וואס עס ווערט דארט פראדוצירט און וועלכע מעגליכקייטען ס'זענען פארהאנען צו גרינדען אין ארץ ישראל נייע אונטערנעמונגען, נייע אינדוסטריען און צו שאפען נייע ערווערבליכקייטען.

וויל זיך א סוחר אויף דער גאנצער וועלט אינטערעסירען, מיט וועלכע פראדוקטען ער וואלט געקענט ווי אויפלעבען זיין געשעפט, אינטערעסירט זיך א פאבריקאנט אין וועלכע לענדער אויף דער גאנצער וועלט. ער וואלט אמבעסטען געקענט אפזעצען זיינע פאבריקאציעס, אזוי איז דערצו פארהאנען נור איין איינציג מיטעל דער ליפציגער יריד (מעסע).

זייט אכטהונדערט יאהר עפענט לייפציג אויף איהרע טויערען צוויי מאהל אין יאהר, סוף אויגוסט און אנהויב מערץ, פאר אלערליי סחורות און פאר אלע סוחרים פון דער גאנצער וועלט. אהין קומען זיך צונויף ביידע צדדים, דער פראדוצענט און דער קאנסומענט און טראכטען מיט אלע מיטלען איינער דעם אנדערען צו געווינען.

אלע פעלקער, וועלכע האבען נור עפעס א שטיקעל אינדוסטרי אין לאנד שטעלען אויס דאס שענסטע און דאס בעסטע אין לייפציג בכדי צו ווייזען דער גרויסער קאנזומירענדער, זאס דאס לאנד קען ארויסברענגען, און וועלכע מעגליכקייטען ס'זענען פארהאנען בכדי די פראדוקציע און דעם קאנסום צו האבען.

אויף דער לעצטער מעסע, וואס איז אפגעהאלטען געווארען אנהויב מערץ ד. י. אין לייפציג זענען געקומען 155 טויזענט סוחרים פון כל תפוצות הארץ, נאך א פעדלעסליכער צוזוועג זענען דערונטער געווען מעהר ווי זעכציג טויזענט יודישע סוחרים.

ס'איז דעריבער קלאר, אז ס'איז זעהר וויכטיג די דאזיגע 155 טויזענט און דערונטער די זעכציג טויזענט יודישע סוחרים זאלען זיך ביי דער געלעגענהייט בעקענען מיט דער לאנדווירטשאפט פון ארץ ישראל און זאלען אין איין הויז זיך טאקי אנקוקען, וועלכע ארט פון אינדוסטריע ס'ווערט אין לאנד געשאפען און ווי אזוי קען די איינע אדער די אנדערע אינדוסטריע פעדגרעסערט און פערבעסערט ווערען.

איך וויל מיך היינט בלויז אפשטעלען אויף איין פראדוקט, וואס וואקסט אין ארץ ישראל (יפו) בעסער ווי אומעטום אויף דער גאנצער וועלט און אויף וועלכען מיר האבען טאקי גענוג אפנעמער. איך מיין דערמיט די פלאנטאציע פון אראנזשען. אמת איז, אז אונזערע אראנזשען זענען גוט און שיין און געפינען חן אויף אלע אייראפעאישע פלעצער. אבער קרוב א דריטעל פון דער פרוכט גייט לאיבוד, ווייל זי איז נישט געאייגענט פאר'ן עקספארט מעבר לים,

און וואס געשעעט מיט דעם דריטעל? עס ווערט דארט אין לאנד פערקויפט אונטער'ן קאסטען פרייז, אדער ט'גייט אין גאנצען צוגרונד און בעדייט פאר די פלאנטאזשען בעזונדער א גרויסען היזק.

פון די דאזיגע אראנזשען וואלט מען אבער גאנץ גוט געקענט פאבריצירען מארמעלאד, דזשעמס, אראנזשען-זאפט, פראדוקטען, וועלכע זענען אומעסום זעהר טייער, פערשידענע עסענצען, וועלכע וואלטען געקענט פערווענדעט ווערען אין ליקער-פאבריקען, בעקערייען וכדומה, אזוי, אז פון דעם פערלוירענעם קאפיטאל וואלט מען נאך געקענט ארויסשלאגען א גרויסען ריוח.

אבער דערצו מוז זיך געפינען א קאפיטאליסט, א אינדוסטריעלער, וואס זאל בויען אנשטענדיגע פאבריקען, איינגעריכטעט מיט די מאדערנסטע מאשינען, בכדי די פראדוקציע זאל קענען עקספארטירט ווערען אויף דער גאנצער וועלט.

מיר אלע האבען נישט געוואוסט אויב אין ארץ ישראל קען זיך לוינען א זיידען-פאבריק. ערשט דער פאכמאן דעלפינער האט געמוזט געפונען ווערען דערצו. מיר האבען נישט געוואוסט, אז די פרימיטיווע שאקאלאדען פאבריק „רענן" וועט קענען מיט איהרע פראדוקטען קומען אויפ'ן אינטערנאציאנאלען מארק. ערשט דער דייטשער אינדוסטריעלער ליבער האט דערפון געמאכט א מאדערנע פאבריק. דער אינדוסטריעלער ליפיבע פון בערלין האט די טאבאק פלאנטאציע געהויבען און מיר זענען בטוח, אז עס זענען פארהאנען הונדערטער מעגליכקייטען די אינדוסטריע אין לאנד צו האבען, ווען מיר זאלען אויף דער לייפציגער מעסע (יריד) אויפ'ן גרעסטען ווירטשאפטליכען וועלט-מארק — ארויסברענגען אונזערע פראדוקטען.

אויף אן אנקעטע פונ'ם בערלינער פאלעסטינא-אמט אונטער'ן פארזיץ פון דר. רופין, האבען זיך אלע בעטייליגטע ארויסגעזאגט דערפאר אויפ'ן לייפציגער יריד צו ארגאנזשירען אן אייגענע פאלעסטינא-אויסשטעלונג.

בשעת די פערהאנדלונגען אויס'ן 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס, ווי אזוי די ווירטשאפטליכע לאגע אין ארץ ישראל צו האבען, וועט איינס פון די וויכטיגסטע פראיעקטען מוזען פערנעמען אויך דער פארשלאג דורך דער לייפציגער מעסע, דער גרויסער וועלט צו ווייזען: וואס מיר האבען אין ארץ ישראל שוין געשאפען און מיר קענען נאך אויפטון אין דעם לאנד פון חלב ודבש.

ז. ה — ער.

פון די ראדאמער מעשה'לעך.

דעם פריצ'ס הויזען...

איהר וועט אונז ענטשולדיגען, ליבע לעזער. פארוואס מיר האבען א פאר וואכען איך „אויסגעהונגערט" און נישט געגעבען די „ראדאמער מעשה'לעך", פון וועלכע איהר לעקט די פינגער און קוקט זיך א גאנצע וואך פון פרייטאג ביז פרייטאג.

דערפאר וועלען מיר אייך היינטיגעס מאהל דערצעהלען א קאמישע פאסירונג, וואס וועט אייך באמת הנאה טוהן. איהר וועט זיך שוין אנלאכען פאר דער גאנצער דיבּצאזשענער צייט אויך, אזוי אז מיר וועלען שוין זיין קוויט און במילא וועט איהר שוין צו אונז קיין טענות נישט האבען.

הערט אויס א מעשה וואס קען פארלויפען:

אויף דעם היגען „וואקזאל" איז זיך געזעסען ביים טיש א געוויסער היגער סוחר און געווארט אויף א צוג וואס דארף אבגעהן אין א שעה ארום. זיצענדיג אזוי שוין פון א האלבע ווייל'ע האט איהם אנגעהויבען צו דורשטען אז דער קעלנער פון בופעט איז פערביי-געגאנגען האט ער ביי איהם בעשטעלט א גלאז מילך און נאך א טינט און פעדער דערצו אויף אנצושרייבען א נויטיגען בריעף צו א סוחר, וואס ער האט עס נאך נעכטען געדארפט ערלעדיגען, נאר עס איז אים פשוט אין שטוב זייענדיג פון זינען ארויס. דער קעלנער האט איהם דאס אלץ גלייך צוגעטראגען.

דערווייל איז אריינגעקומען עפיס א פריצ'ל עלעגאנט אנגעטוהן, מיט א וואליזקע אין האנד, זיך אוועקגעזעצט ביי דעם זעלבען טיש און געווארט אויף א צוג, וואס דארף אפגעהן אביסעל פריער, אין א האלבע שעה ארום.

אונזער סוחר האט אנגעהויבען שרייבען זיין בריעף, געפיהרט מיט'ן האנד ארויף און אראפ. אזוי לאנג אזוי ברייט, ביז ער—האט איבערגעקערט אומגערן דאס גלאז מילך אין פערגאסען די שענע הויזען פון פריץ. דער לעצטער איז אויפגעשפרונגען ווי אן אפגעקאכטער סטייטש? פערפלעקט און איבערגעפיהרט איהם אזעלכע טייערע הויזען! ער איז צוגעשטאנען צום יודען און געפאדערט פון איהם נישט אנדערש, ער זאל איהם בעצאהלען 50 זל. פאר זיי. פונקט אזוי פיל ווי זיי קאסטען איהם, ווייל איצט זענען אזעלכע הויזען פאר איהם שוין גארנישט ווערט. פארט א פריץ! און ווען נישט—האט ער געסטראשעט—מעלדעט ער גלייך א פאליציאנט!

הינטער די קוליסע פונ׳ם אמאליגע מאגנאטען-לעבען אין ראדאם.

(קאפיטעל א׳)

פאר דער מלחמה.

פאר׳ן אויסברוך פון דער איראפעאישער
קריעג אין יאהר 1914 האבען כמעט
אלע יודישע סוחרים און פאבריקאנטען
אין ראדאם זיך בעקלאגט אויפ׳ן פא-
טאלען און שרעקליכען עקאנאמישען
קריזיס, וואס האט דאן געהערשט אין
אלע קרייזען פון דער האנדעלס-וועלט.
פיל אנגעזעהענע און פון לאנג שוין איינ-
געפונדעוועטע פירמעס, וואס זייער עק-
זיסטענץ האט געצעהלט א סך צעהני-
רליגער יאהרען אין משך פון וועלכע
זיי האבען זיך ערווארבען די בעסטע
„אפיניע" און צוטרוי-גלויבען אין רא-
דאם גופא און אין די גרעסטע שטעדט
אין פוילען מחוץ און אויסערהאלב רא-
דאם, האבען מיט א מאהל דערפיהלט
א שטארקע אויפטרייסלונג און זיי הא-
בען פלוצלונג ערווארט א גוואלדיגען
קראך, וואס זאל צושטערען זייערע בע-
פעסטיגטע פאזיציעס, שטעלענדיג אין
געפאהר צו ערקלערען זיך מיט איין
מאהל אלס פולשטענדיג באנקראט און
אזוי נאך געגצליך צו פערשווינדען
יערען פון דער אויבערפלאך.

שוין דאמאלס, נאך אין יאהר 1914
האט געבושעוועט די מגיפה פון וועק-
סלען און טובה וועקסעלעך. זשירעלעך,
אוואנסען, פאנשיטשקעס און דיסקאנטעס
צוליב וועלכע נישט איין ראדאמער
סוחר, אדער פאבריקאנט איז נישט
דורכגעשלאפען די נאכט רוהיג און פון
ביטערע נאגענדע דאגות און בייסענ-
דיגע זארגענישען: וואו נעמט א גמילת
חסד׳ל צו ראטעווען זיך פון א פרא-
טעסט: — זענען זייערע קעפ גראה און
אלט געווארען פאר דער צייט.

אין אלע יודישע שטעדט און שטעד-
טלעך, איבערהויפט אין ראדאם איז
אין יענעם יאהר ערב דער גרויסער
וועלט מלחמה געווען ממש א פעדפליי-
צונג פון סוחרים. און סוחרים׳לעך,
פאבריקאנטען און פאבריקאנטלעך, וואס
זענען געוואקסען ווי שוואמען נאך א
רעגען און די קאנקורענץ צווישען זיי
האט זיך צוואקסען און צובליהט מיט
אזא וואוקס און קראפט, אז אויף איין
קונה, אויף איין קאנסומענט זענען גע-
ווען צעהנדליגע בעלנים. ס׳איז גענוג
געווען ארויסצוגעהן אין א דאנערשטי-
גען טאג בשעת דעם יאריד אויף דער
רייטשיל און א קוק צוטוהן אויף די
די לאנגע אונצעהליגע און אונענדליכע
רייהען טישלעך און בוידען מיט מאנו-
פאקטור סחורות, וואו ס׳זענען געשטאנען
זומער—אונטער דער גליהענדער זון און
ווינטער—אין די גרויסע זאוויערוכעס און
פרעסט קרעמער און זיך געטארגעוועט
מיט די פויערים און פויערטעס. איין
טישעל האט קאנקורירט מיט׳ן צווייטען.
מ׳האט זיך ארויסגעריסען די קונים אין
באדיי געלייזט אונטער׳ן קרן און אבי
צו זעהן זיך מיט א באריסען פריין
און „אבי האנדעל שעדל". און אז דער
יאריד האט זיך קוים פונאנדערגעלאזט
זענען שוין די גרויסע הורט-סוחרים,
אדער זייערע משרתים אנגעקומען צו-
לויפען אין גאנצע חמארעס און יעדער
איינער האט געוואלט זיין דער ערש-
טער, דער פריהערסטער ארויסצובעקו-
מען פון זיין קונה, דעם טישעל-שטעהער,
די פאר געלייזטע רובלעס אדער אפילו
גילדענס.

נישט בעסער איז געווען מיט אונזער
היימישער ראדאמער לעדער פאבריקאצ-
יע. אויך דא האט געהערשט א איבער-
פלוס פון סוחרים און סוחרים׳לעך, צו-
שטעלערס און פערמיטלערס. דער מקור
און די איינציגע צווייג פון פרנסה איז
דאן געווען רער האנדעל, מעקלעריי
און פערמיטלעריי. דאס איז געווען דער
איינציגער שטיק פונקט פון הונדערטער
און טויזענדער פאמיליעס. פון קיין אנ-
דער בעשעפטיגונג האט מען נישט גע-
וואוסט. לערנען א קינד א פאך איז א
חרפה געווען. א בעל מלאכה איז נאך
דאן א שאנד-פלעק געווען און מ׳האט
זיך דק געגרויסט מיט יחוס. טעכטער
האט מען געהאלטען אין שולען, גימ-
נאזיעס. די זיהן האט מען ערציעגען
אין דער סביבה פון שטיבעל. אדער
צווישען די ווענד פון ישובות און
קלויזען. מיט די לעצטע אנשטרענגונגען
האט מען געגעבען נדנים, א אויסשטיי-
ער צו דער חתונה האט געמוזט זיין
פון די קאסטבארסטע שטאפען. הייגט
די ציר.נגען און די בריליאנטען. צו
דעם איז גאר קיין שיער נישט געווען.
האט מען אויסגעגעבען די זיהן, און
איינגעקויפט גוטע איידעמ׳ס, געגעבען
קעסט סיט דער ברייטער האגד. זיך
געשטעלט אין פאסאן יענעם אויף צו
להכעיס. זאל יענער מיינען. זאל יענער
טראכטען, וואס הייסט? פאר וואס קומט
דאס יענעם יא? האבן! ער איז א שע-
נערער יוד, מיט א גרעסערען יחוס?

זענען די זיהן און די איידעמס גע-
גאנגען אין די זעלבע אנגעצייכענטע
וועגען פון שווער און פון טאטען. גע-
נומען זיך צו די זעלבע מכחירים. וואס
זיי, און ס׳האט זיך אזוי געמעהרט
דער עלעמענט פון האנדעל-יאנדעל,
פון קאפ-ברעכער, פון לופט-טעארעטי-
קער, דאס הויז האט מען געפיהרט
אויף דעם טאטענס, אדער דעם שווערס
שניט. דאס ווייב און קינדער האבען פון
גארנישט געטארט וויסען פאר זיי האט
אלע געמוזט זיין אהן שום אויסרייד
און אהן שום אבהאלט.

אין חדש תחת השמש. נאך דאמאלס
איז געווען די מאדע פון קאראקול. סא-
מעט, זייד און פאק, אין שטארקסטען
ברען. פערקעהרט, אז מ׳חיל קען מען
זאגען, אז די מאדע פון לוקסוס און
פוץ שטאמט טאקי פון יענע צייטען.
דער אונטערשיעד איז נאר געווען, וואס
אין יענע יאהרען איז נאך נישט אק-
טועל געווען דער פראבלעם פון זעלבסט
מערדעריי. דער דלות איז נאך דאן
נישט געווען אזוי גרויס און אויב ס׳האט
אויף דעם אלעם נישט געסטארטשעט
האט מען אזוי לאנג געדרעהט און געד-
רעהט ביז סוף כל סוף האט מען יענעם
פערדרעהט און אין דער לעצטער מי-

ווערענדיג אויסמיידען א סקאנדאל
מיט פראטאקאלען דערצו, האט אונזער
סוחר אפגעווישט די ליפען, ארויסגענו-
מען די געפאדערטע סומע, אפגעסילוקט
דעם פריץ און—שא, שטיל, ווי גארנישט
געווען. ווארום, וואס א שטייגער האט
ער געקענט אנדערש טוהן? באשערט
געווען א שטיקעל עגמת נפש! א יוד
איז דאך שוין געוואוינט צו אלע. מילא
אבי אבגעפטר׳ט מיט געלד!

ביני לביני האט זיך דערהערט א
פייף און ס׳איז אנגעקומען דער צוג,
ער האט א נעהם געטוהן זיין טשעמא-
דאנטשיק און געיאלט געהן צום באהן.

אין דער מינוט האט זיך דערוואר-
רימט דער מוח ביים יודען, ער האט
זיך אויפגעשטעלט און איהם פערהאל-
טען:

— זייט אזוי גוט, זאגט ער. אדוני
פריץ און גיט מיר אהער מיינע הוי-
זען!... איהר האט דאך געזאגט, אז
יעצט זענען זיי שוין פאר אייך גאר
נישט ווערט און וויבאלד איך האב בע-
צאהלט פאר זיי זענען זיי שוין מיי-
נע.

דערהערענדיג אזעלכע ערנסטע דבו-
רים האט זיך אונזער פריץ געפונען
אין א גרויסער פערלעגענהייט. דער
יוד. וועלכער זעהט אויס צו זיין שוין
גארנישט קיין „פרייער". האט אייגענ-
טליך א גערעכטע טענה. וויבאלד ער
האט בעצאהלט פאר די הויזען—געהע-
רען זיי שוין איהם.

א פאר יודען, וועלכע האבען בייגע-
וואוינט די סצענע, האבען א אייגענעם
מענשען נאך אונטערגעהאלטען און
„פאדטאקעוועט" דערצו. וואס טוהט מען
דא? דער צוג האלט שוין ביים אוועק
געהן.

דער פריץ הויבט זיך אן צו דינגען
מיט׳ן יוד: ער ביט איהם 10 גילדען,
15, ער האלט שוין ביי 40. ער וויל
איהם שוין צוריקגעבען די גאנצע 50
גילדען, דער יוד אבער וויל דערפון
נישט הערען. איהם איז דאס שוין
ארויין אין א אמביציע. ער מוז אויס-
פיהרען און אנלערנען אזא חכם א
פריץ! ער האלט זיך נאר ביי זייניגע:
ער האט אבגעקויפט די הויזען — וויל
ער זיי שוין האבען און טהוט איהם
עפעס!

וואס איז געווען דער סוף ווילט איהר
וויסען?

דער פריץ האט בעצאהלט ווי א
טאטע גאנצע 75 גילדען דעם יודען
פאר די הויזען און איז ווי א אונטער-
געשאסענער אוועק כאפען דעם רירענדי-
גען צוג.

אונזער סוחר האט א צופרידענער פון
דעם נישט שלעכטען עסק זיך אוועק-
געזעצט מיט א שמייכעל אויף די לי-
פען ווידער ביים טיש ענדיגען שרייבען
דעם בריף.

אין א ווילע ארום איז אריין א
צווייטער פריצל, זיך אוועקגעזעצט ביים
זעלבן טיש לעבען אידן און ווי ס׳ווייזט
אויס אויך געווארט אויף א באן.

לצים דערציילען, אז א קוק טהוענדיג
אויפ׳ן פרישען פריץ און זעהענדיג,
אז ער טראגט א פאר ווייסע הויזען,
האט דער יוד אויסגערופען צים קעל-
נער ער זאל איהם ברענגען דאס מאהל
שוין נישט קיין ג״אז מילך. נאר שווא-
צע קאווע...

ניש׳ט איך.

גוט האט מען ערקלערט באנקראט. פריהער האט מען אלץ איבערגעשריען אויפ'ן ווייבס נאמען און דערנאך האט מען זיך רעגולירט און מ'איז געבליבען ביי דעם, וואס מ'האט אריינגעכאפט. קיין פאדאסקעס און אזעלכע ריזיגע, שטייערען ווי היינט איז נאך ניט געווען, און ווי גרויס דער עקאנאמישער קראך איז אלץ נישט געווען איז מען פאר'ט נאך געבליבען ביי עפּיס.

און נאך א זאך דארף מען געדענקען: יענע יאהרען האט מען על פי רוב אבגעזעצט די גרויסע פירמעס און פאבריקאנטען פון דער פראווינץ. אז ס'איז געקומען אנ'אגענט פון א פרעמדער פירמע צו קאנטראלירען דעם מצב האט מען פאר איהם געפראוועט סעודות כיד המלך. מ'האט צום מיטאג פערטרונקען מיט די בעסטע ווינען, דערנאך האט איהם דאס שיינע ווייבעל, אדער די טאכטער, פערבעטען אין קינא, געמאכט פאר איהם איהרע קאקעטישע חנ'דעלעך, און דער סוף איז געווען, אז יענער איז אוועקגעפאהרען מיט'ן איינדרוק, אז דער אבנעמער פון זיין פירמע איז א גביר און מען קאן איהם ווייטער טרויען...

יאהרען נאכאנאנד האט זיך דאס רעדיל געדרעהט. פון 1910 ביז'ן יאהר 1914 זענען די צייטען געווארען וואס אמאל אלץ ערגער און ערגער און עס האט שוין געהאלטען דערביי, או נישט איין ראדאמער פירמע, אדער פאבריקאנט זאל דארפען אנקומען צום איינציגען מיטעל און צו דער ישועה פון באנקראט. כמעט א האלבע שטאדט איז שוין געשטאנען אויף דער שוועל פון אונטערגאנג און נאר געצעהלטע טעג האבען אויסגעהאלטען זייער פינאנציעלער קאטאסטראפע. ס'איז געווען א פראגע פון טעג. העכסטענס פון איינצעלנע וואכען, און אין זומער פון יאהר 1914 וואלט כמעט גאנץ ראדאם געווען באנקראט און אפילו דאס פער'משכונ'ען, דאס פערזעצען די אלע טייערע ברילליאנטען, קאראקולענע זשאקעטען, וואלטען ווייניג געקענט ארויסהעלפען פון אזא מורא'דיגען אונטערגאנג. ס'זענען געווען די לעצטע גסיסה-מינוטען, און אט, אט נאך איין אטעם-צוג און ס'איז שוין ממש יציאת נשמה. נישט איינער פון די ראדאמער סוחרים האט זיך שוין געהאט בשתיקה אויסגעארבייט א אויסלענדישען פאס און געיועץ פיקס און פערטיג נאכ'ן באנקראט עוקר צו זיין און פערשווינדען זערען ערגיץ אין דער גרויסער וועלט.

האסע און שמוגעל.

ווי זאגט אבער די וועלט, אז ס'איז שוין גאר שלעכט העלפט ערשט גאט. ווען ס'איז שוין גאר שלעכט געווען, אז ס'איז שוין געווען כלו כל הקצין, אז קיין גמילת חסד'ל און טובה יועקסעלעך אויף די נעמען פון געשטארבענע, וואס זענען שוין לאנג געהאט געלעגען אויפ'ן בית הקברות, האט אויך שוין נישט געהאלפען, און די בענק ליידענדיג אין דורכפאל נאכ'ן צווייטען, האבען זיך שוין אבגעזאגט צו מאכען א'וועלכע ס'איז הלוואה'לע—אז ס'איז שוין געווען אזוי ביטער און קיין אויסוועג איז שוין נישט געווען, האט אויסגעבראכט דאס מלחמה'לע און די מערצוגטע-און פער'דאגה'טע סוחרים האבען אומערווארטעטערהייד און נישט ריכטענדיג זיך אויף גארנישט דערפיהלט א סוף צו זייערע צרות. דער מאראטאריום, וואס איז ערקלערט געווארען צוזאמען מיט'ן אייסבריך פון דער קריעג, אז מ'איז פטור צו צאהלען וועקסלען— פון איין זייט, און די האסע, וואס האט אויסגעבראכען אויף אלע סחורות האט זיי אויסגעלייזט און געעפענט נייע האריזאנטען, נייע פערספעקטיווען פון האפנונג און ליכטיגערע טעג.

דאס ראד פון דער געשיכטע האט זיך האסטיג א דרעה געטוהן און נעכטיגע פערשטעלטע גבירים און פערבארגענע ארימעלייט, וואס זענען געשטאנען אליין באלד אויפ'ן לעצטען שטאפעל פון דלות-אבגרונד, זענען ראפטום קאפויער געשווימען און אנגעהויבען געהן בארג-ארויף. העכער, העכער אזוי לאנג און אזוי ברייט ביז די אקופאנטען, די דייטשע און עסטרייכישע ארמיען, האבען אריינמארשירט קיין פוילען און ס'האט זיך אנגעהויבען די גאלדענע עפאכע פון שמוגעל, קאנצעסיעס, רעקוויזיציעס און ביטעס.

אין איין טייל שטאדט האבען געקייניגט מיט א ווילדע קראפט: נויט, עפידעמיע און הונגער, און אין א סך הייזער האט מען שוין נישט געהאט וואו צולייגען און אנצושיטען די פעק מארקען און קראנען, וואס זענען צוגערונען פון שמוגעל.

דאס ערשטע קאפיטעל וועלען מיר שענקען א געוויסען היגען פאבריקאנט ב. די לעזער וועלן זיך געווים פרעגען ווער דאס איז און זיך וואונדערען, נישט קענענדיג טרעפען, ווען מען בעשרייבט דא. זיי וועלען אפשר האבען רעכט. דעם שרייבער קאן מען אבער גארנישט פארווארפען, כחות ער וויל בכיין אייסמיידען צו רעדען מיט'ן דייטליכען נאמען נישט ווילענדיג קיינעם דיסקרעדיטירען און אנווייזען מיט די פינגער: אט דאס איז ער. גענוג וועט זיין דער פאקט, וואס די געשיכטע האט איהם פערנאטירט אין איהר בוך און דאס איבריגע וועלען זיך די לעזער אליין קאנען משער זיין.

אלזא מיר וועלען צוריק גיהן צו דער פאמיליע ב. אבינע' ארויפרוקען דאס פויערהענגעל אין חאפען א קוק אויף צוריק מיט עטליכע יאהר, ווען דאס לעבען האט דארט געשימערט און געגלאנצט און זיך געפיהרט אויפ'ן מאנאטישען שפייגער.

מיר וועלען דאטירען די צייט מיט'ן יאהר 1916. אין דאזיגען הויז האט דאס גליק דאן דערגרייכט זיין העכסטע הויך. דער לעדער און פעל-שמוגעל איז געגאנגען אויף דער גאנצע פארע. און נאכט נאך נאכט האט דארט געקאכט, געפראעט און דאס הויז האט נישט גערוהט א מינוט. א ביסעל כח רה דארט צוגעקומען איז געווען א גאנצע זכיה, דערצו האט מען געברויכט בענוצען פראטעקציע. האבען זיך-טאקי צו מאדאם ב. א גאנץ פשוט'ע פרוי, געפוצט די יונגע סוחרים'ע פראנטען. געמאכט איהר קאמפלימענטען און געבראכט איהר מתנות. מאדאם ב. איז געריהרט געווארען פון דער אונערווארטעטער פאוואדזעניע און ביסלעכווייז האט זי אנגעהויבען פיהלען איהר שטעלונג און וואס פאר א ראליע זי ברויך פערנעמען כדי צו געפעלען די שיינע און יונגיטשקע אויסגעפוצטע סוחרימלעך. קודם כל האט זי פאר'ן מזן פאר זייער טויגען געטראגען פראטעקציע און אויסער דעם האט זי אויך מיט דער צייט אנגעהויבען ווערן א קאקעטקע און ווארפען טיילמאל א אייגעל אויף דעם, אדער יענעם פון די שיינע יונגעלייטלעך.

איין מאהל נאך א גוט-איינגעגעבענעם שמוגעל. דער עולם איז געווען גוט אויפגעלעבט און פער'שכור'ט פונ'ם קאטאלען און אינגעהוירען פערדינסט האט דאס יונגע סוחר'ל פון גאליציע צ.. וואס האט זיך צומיינסט געפוצט צו דער מאדאם ב. געמאכט א פארשלאג א ביסעל צו מאכען א וויטשעטקא. ס'הייסט א שפאציר און מיט דראשקעס זיך אביסעל דורכפאהרען קיין לובלין. מאטיווירענדיג גלייכצייטיג, אז ס'איז געוואונשען אהינצופאהרען דארט אבווארטען די עטליכע וואגאנען פעל, וואס דארפען אהין אנקומען פון לעמבערג און זעהן זיי צו טראנספארטירען קיין ראדאם אין בעסטען ארדנונג. דער פארשלאג איז אלעמען וואויל געפעלען און ווען דער עולם האט זיך געקליבען אין וועג אריין האט דאס גאליציאנער סוחר'ל געמאכט ווידער א פארשלאג, אז די מאדאם זאל אייך מיטפאהרען מיט דער „כאיאזשיסטווא“. קיינער איז נישט געווען דאנעגען אויך דער פארשלאג איז אנגענומען געווארען און מאדאם ב. איז מיטגעפאהרען.

איינס ביינאכט זענען ארויסגעפאהרען בין אנ'ערך 5 דראזשקעס מיט אנ'עולם פון 20 פערזאהן אויפ'ן וועג וואס פיהרט קיין לובלין. מאדאם ב. האט פאראויס פערלאנגט, אז איהר מאנס בגלייטער זאל זיין טאקי דאס גאליציאנער'ל און זיי זענען טאקי זאנאנדערס געפאהרען אויף איין דראזשקע. דער וועג איז געווען א פרעהליכער. מ'האט געזונגען, זיך געלאזט וואויל געהן און אויפ'ן גאנצען וועג געטרונקען פון די טייערסטע משקאות. דעם ה' ב. האבען די געטראנקען איינגעשלעפערט. ער האט געכאפט א זאטען דרימעל און ביי דער מאדאם ב. און דעם גאליציאנער חברה-מאן האבען ערוואכט די ליבע געפיהלען און דער גאליציאנער האט זיך געהאלטען אין איין שווערען, אז ער איז אין דער מאדאם ב. שטערבליך פערליבט. פון וואס מאדאם ב. איז שטארק געריהרט געווארען. זי האט אבער געשוויגען. און תחילת נישט געהאט אויף אזוי פיל מוט באלד צוריק אבענטפערען, אז אויך זי הגט צו איהם סימפאטיע, ווייל צום ערשטען מאהל אין איהר לעבען האט זי געהערט אזעלכע פראזען און אזעלכע ליבע אויסדריקען און איהר האט זיך איין אנפאנג אויסגעדאכטען, אז דער גאליציאנער מאכט א שפאס אזעלכען און אין דער אמת'ן מיינט ער גארנישט אויף ערנסט.

דערווייל איז אזוי דורכגעפלויגען א שיינע פאר שעה. די פערד זענען אביסעל מיעד געווארען און די דראזשקאזשעס האבען זיך אין א דארף אבגעשטעלט אברוהען און פאשען די פערד, די איבריגע חברה זענען ארויסגעקראכען פון די דראזשקעס. זיך אביסעל אזוי איבערגעזעהן און אז זיי האבען בעמערקט אז דער ה' ב. שלאפט און הראפעט געשמאק און דער גאליציאנער מיט דער מאדאם ב. רעדען צווישען זיך אזוי געמיטליך און שמייכלען איינער צום צווייטען, איז זיי דער עסק גארנישט געפעלען און זיי האבען מורא געקריגען, אז דער פארשוין זאל א מאהל נישט צופיעל נושא חן זיין ביי איהר און אזוי נאך ווערען דער גאנצער צושטעלער פון די וויהע סחורה און אבנעמער פון די אויסגעפערטיגטע סחורה. הברה האט דעריבער בעשלאסען צו פילנעיען דעם בחור און איהם צוהיטען ער זאל מיט דער מאדאם נישט האבען צו פיעל מגע ומשא.

(פארטזעצונג קומט)

מלך אביון.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

שטורמישע זיצונג איז קהלה-ראט.

נאָך א לענגערע הפסקה איז דער קהלה-ראַט, כמעט אין זיין גאנצען צוזאמענשטעל, זיך צונויפגעקומען היינטיגע וואָך, מאָנטאג 9 אווענד, אויף א זיצונג, וואָס איז הויפטזעכליך געווען געווידמעט די פראגע פון בודזשעט אויפ'ן לויפענדען יאהר 1927.

נאָכ'ן אָבגעבען דעם בעריכט פון דער פינאנץ קאָמיסיע, וואָס האָט זיך געברויכט בעקענען, אויסבעסערען אָדער ענדערען פערשידענע בודזשעט-פאָזיציעס, ענטשטעהט א דעבאטע אָרום דער סובסידיע פון תלמוד תורה. די אָרטאָדאָקסישע פראקציע פערלאנגט אנשטאט 12.000 זל.—18.000 זל. פאר די צוויי תלמוד תורות: פאר די, וואָס אויפ'ן וואָעל, און פאר די נייע ת"ת, וואָס איז ערשט נישט לאנג געגרינדערט געוואָרען אויף דער סקאריטשאָווער גאס. דער ראט געהט איין אויף א קאָמפּראָמיס און בעשטימט 15.000 זל: 12.000 זל. פאר דער ת"ת חכלית אויפ'ן וואָעל און 3000 זל. פאר דער ת"ת פון דער סקארישאָווער גאס.

ביים בעהאנדלען די סובסידיע פאר די ת"ת, טרעט ארויס דער האנדווערקער-דאָזאָר ה' ראָזענבוים מיט א לענגערע רעדע, אין וועלכער ער פאָדערט א סובסידיע פאר א יודישע פאָלקס-שולע, פאר די קינדער פון די יעניגע יודישע פאָלקס-מאסען, וואס קאָנען אין דער ת"ת נישט געהן. אויפ'ן אַפּעל פון ה' ראָזענבוים, אז דער ראט זאָל אין לעצטען יאָהר פון זיין קאדענץ חאטש עטוואָס אויסטוהן אויף דעם געביעט, ענטפערט-אָב דער פאָרזיצענדער ה' פרענקעל, אז ער וואָלט מסכים געווען צו געבען א סובסידיע, נאר דאַן, ווען די יודישע פאָלקס-שולע זאָלט שוין געווען איינגעאָרדענט און געהאט א לאָקאל מיט א לעהרער-פערסאָנאל און אלע איינריכטונגען. (א שיינעם דאנק פאר דער עצה) ווען דער ה' ראָזענבוים פרעגט: איהר האָט דאָך געוואָרפען הבטחות בעת די וואהלען צו דער קהלה, אז איהר יעט אזעלכע פאָלק'ס שולען בעשאפען, טאָ וואו זשע זענען אייערע הבטחות? דאן בעקומט זיין לאָגיש-בעגרינדעטע פראגע קיין שום ענטפער נישט און דער פאָרשלאג פון ה' ראָזענבוים צו סובסידירען א יודישע פאָלק'ס-שולע ווערט דורך אונזערע „דעמאָקראטישע" פאָרשטעהר אָבגעוואָרפען.

בעטראכטענדיג די פאָזיציעס פון אנדערע אריינגעשטעלטע סובסידיעס, נעמט דער ראט אָן צו סובסידירען די ביבליאָטעק ביי דער ציונ. אָרגאניזאציע מיט 500 זל. און די ביבליאָטעק פון האנדווערקער-קלוב מיט 300 זל. דער ראט האָט אויך בעשטימט 1000 זל. פאר די געליטענע פון דער ערד-ציטערניש אין ארץ-ישראל.

בשעת ס'קומט צו דעם פונקט וועגען אריינשטעלען 2000 זל. אין בודזשעט צום קעמפפען מיט דער אונלעגאלער שחיטה (מסתמא פאר געהיים-אגענטען. ס'געהט דאָך שוין צו די ימים נוראים און מ'וועט אפשר ברויכען לאָזען ארעסטירען א אייגענעם בן עיר צו כל נדרי) און ווען כ'האנדעלט זיך אייך וועגען דער פראגע פון אריינשטעלען אין בודזשעט פענסיעס פאר נייע וואקאנטע שוחטים — פרעגען די האנדווערקער-דאָזאָרעס, ה"ה איידעלבויב און ראָזענבוים, פאר וואָס דער ראט ערלעדיגט נישט דעם ענין פון העניך שוחט, פאר וואָס מען דערט וועגען פרעמדע שוחטים און מען מיידט אויס א אייגענעם שטאָדטישען יוד, וועלכער האָט פילבערעכטיגטע טענות און וועלכער האָט גע'שחט'ען אונטער דער השגחה פון רבנים און מורי הוראות.

ביי דעם דאָזיגען ארויסטריט ערקלערט ה' ראָזענבוים: אונזער קאדענץ לאָזט זיך שוין באַלד אויס און מיר ווילען אוועקגעהן מיט א ריינעם געוויסען און ביז דאן ווילען מיר שטרעבען די בע'עוולה'טע אויסצובעסערען זייערע עוולות. בעהאנדעלט, זאָגט ווייטער דאָזאָר ראָזענבוים, דעם בע'עוולה'טען יוד מיט מענשליכקייט און יושר און איהר וועט במילא נישט ברויכען אריינשטעלען אין בודזשעט קיין טויזענדטער זלאָטעס צוקעמפפען מיט דער אונלעגאלער שחיטה. —

ביי דער פראגע נעמט א וואָרט ה' לאנגער, וועלכער ערקלערט, אז אלט דעלעגירטער אין דער רעליגיעזער קאָמיסיע, וואָס איז געשאפען געוואָרען מיט אנדערטהאלבען יאָהר צוריק מיט'ן צוועק כדי איינמאָהל פאר אַלע מאָהל א סוף מאכען צו דער דאָזיגער פראגע — האָט ער די גאנצע צייט נישט געקענט זיך דערוויסען וואָס פאר א שטעלונג דער ראבינאט נעמט אָן אין דער פראגע פון העניך שוחט, און שטענדיג ווען ער האָט מיט זיי (מיט'ן מורה הוראה טייטעלבוים אין דער קווישער רב) גערעדט, האָבען זיי געענטפערט, אז ס'איז זיי שווער צו בעשליסען זיך ארויסצוטרעטען געגען א יוד. (אודאי איז שווער צו מאַכען טריפה, וואָס מ'האָט ערשט נעכטען כשר געמאַכט און אליין געגעסען און געמאכט אויך עסען אַנדערע. רעד.)

ביי דער דאָזיגער פראַגע ענטשטעהט א ליידענשאַפטליכע דיסקוסיע און די טעמפעראטור ביי יענע קהלה-לייט, וואָס ווילען דווקא פון דעם דאָזיגען יודען מאכען א גל של עצמות, הויבט זיך אויף עטליכע גראד און

דער שטורעם ברעכט אויס

דער ערשטער, וואָס ענטפערט אויף דער אינטערווענץ פון די האנדווערקער-דאָזאָרעס איז דער פאָרזיצענדער ה' פרענקעל, וועלכער קריכט דאָס מאָהל אַראָב פון גלייכען וועג און אויסנוצענדיג די פרעזיסור-טריבונע אלס א קאמפפס-מיטעל געגען די לעצטע ארויסטרעטונגען פון אונזער צייטונג געגען זיין העגעמאָניע און „דיקטאטאָרישע הערשאפט", נעמט ער זיך צו קריטיקירען אונזער צייטונג. בעוואָרפענדיג איהר מיט זלזולים און מיט זעהר „דעליקאטע" אויסדריקען, ער זאָגט נעמליך צו די האנדווערקער-פאָרשטעהער: „עס וועט גאָרנישט העלפען די ארויסטרעטונגען פון היגען בלעטיל, מיט וועלכען איך רעכען מיך נישט. (עפּיס א קלייניגקייט, ווען א פריזעס רעכענט זיך נישט.) און מיר וועלען נישט ענטפערען אויף די אָנפאַלען פון דער דאָזיגער שמאַטע" (אָבער, ה' פרענקל, אביסעלע בעשיידענער, ווי זאָגט די וועלט א ווערטיל „שפייט נישט אין דער ברונעם, פון וואַנען איהר האָט געטרונקען", דען ווי לאנג איז, ווי איהר האָט די זעלביגע „שמאטע" אויסגענוצט אין קאַמף געגען קעסטענבערג'ען און דערמיט זיך פאָרגעשטעלט אין די הויכע פענסטער, פעררופענדיג און שטיצענדיג זיך אויף די ארטיקלען טאקי פון אָט דער זעלבער „שמאטע"־זעהן, וואו און ווי אזוי — וועגען דעם וועלען מיר אויספיהרליך רעדען א צווייט מאָהל.) דער שוחט העניך הערך, זאָגט ווייטער ה' פרענקעל, אויב ער האָט א סכסוך מיט דער גמינה דארף ער קומען צו איהר און פאָרשטעלען זיינע טענות. בעזונדערס, פיהרט אויס ה' פרענקעל, האָט דער זעלבער עובר געווען אויפ'ן אָבמאך מיט דער גמינה אז ער זאָל בעקומען פענסיע און נישט שחט'ען ביז וואנען די רעליגיעזע קאָמיסיע וועט דעם ענין נישט ערלעדיגען. (דאָס איז ווידער שקר וכזב. מיט קיין ליגענס וועט איהר אייך נים פערטיידיגען. דער דאָזיגער יוד האָט זיך נאָך מיט אנדערטהאלבען יאָהר צוריק געווענדעט צום ראט מיט אן אינטערפּעלאציע. און איהר, ה' פרענקעל האָט אליין פאַרגעליינט זיינע טענות, וואו ער האָט בעוויזען מיט עדות און דאטעס, אז ער האָט גע'שחט'ען אין שחט-הויז אונטער דער השגחה פון אלע היגע מורי הוראות און אז ער איז גרייט צו שטעהן אויף נסיון פאר גרעסטען בית דין, אויב די קהלה וועט עס פערלאנגען. אויב איהר געדענקט שוין נישט, טאָ זייט מוחל און פערלאנגט ביים גמינה סעקרעטאַר, וועט ער אייך די אינטערפּעלאציע אויפזוכען אין ארכיוו. ווייטער וואָס שייך, זיין עובר זיין אויפ'ן אָבמאך, האָט איהם די ערשטע עובר געווען די גמינה. ווייל ס'איז געווען א בפירוש'ע געגענזייטיגע פערפליכטונג: די גמינה זאָל איהם צאָהלען וואָך-בייוואָך 50 זל. און ער זאָל פאָרלויפיג נישט שחט'ען. ווייבאלד די גמינה האָט די ערשטע געבראָכען דעם אָבמאך און אויפגעהערט צו צאָהלען איהם די פענסיע, האָט ער נאָך צוויי וואָכען וואַרטענדיג געהאַט די פולע רעכט ווייטער צו שחט'ען און ער האָט אזוי נאָך אַבסאָלוט נישט עובר געווען אויפ'ן אָבמאך.)

דער צווייטער נאָך ה' פרענקעל, וואָס נעמט אויך א וואָרט אין דער פראגע איז דער דאָזאָר ה' הערשעל גוטמאן, וועלכער בעליידיגט זיך זעהר וואָס נאר די האנדווערקער בעשוצען דעם דאָזיגען יוד. דער ה' גוטמאן ערקלערט פייערליך, אז ער איז דעם יוד דער בעסטער גוטער פריינד, נאר אז די האנדווערקער חאפען זיך אָן אין דער פראגע פון העניך שוחט, כדי דאָס אויסצונוצען צו די נייע קהלה-וואהלען אויף צו בעווייזען, אז די היינטיגע קהלה האָט געטוהן עוולות. די האנדווערקער דאָזאָרעס זענען פלינק אויף דעם געביעט און גרייטען זיך שוין בעצייטענס צו נייע וואהלען (זער

(סוף אויף דער 10 טער זייט.)

א בריעף אין רעדאקציע.

געעהרטער ה' רעדאקטאָר.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן ארטיקעל פון ה' ב. צווייג א. נ. „פאר וואָס הערט מען נישט פון דער בוסקער אקציע" בעט אייך די געזעלשאפט „עזרה" אָבצודרוקען אין אייער ווי' צייטונג „ראדאמער לעבען" פאָלגענדען ענטפער:

די געזעלשאפט „עזרה" אָרגאניזירט היי-יאָהר ווי שטענדיג די טראדיציאָנעלע אקציע אוועקצושיקען ארימע קראנקע נאָך בוסק. צום בעדויערען איז די אקציע געוואָרען פערשפעטיגט, ווייל די געזעלשאפט איז היינט אין א זעהר קריטישע פינאנסיעלע לאגע צוליב נישט אויסצאָהלען איהר די סובסידיעס, וועלכע מיר האָבען ערוואַרט. די סובסידיע פון מאגיסטראט איז צייטווייליג אָבגעשטעלט, ווי אויך די סובסידיע פון די גמינע פון 1926 יאָהר אין די סומע 3500 זל. ווערט אויך נישט אויסגעצאָהלט. עס קומט אויך די געזעלשאפט „עזרה" 1000 זל. ביי די גמינע נאָך פון די פסח-אקציע. צוליב די אויבענדערמאנטע אלע שוועריגקייטען איז די אקציע געוואָרען פערשפעטיגט, אָבער נישט קוקענדיג אויף די אַלע שוועריגקייטען טרעטען מיר גלייך צו אויספיהרען די אקציע צו שיקען קראנקע קיין בוסק און עס ווערען ארויסגעשיקט פארטייען אויף דער שטאָדט צו זאמלען אויף דעם צוועק. מיר ווענדען זיך דעריבער גלייכצייטיג צו אלע ראדאָמער יודען זיי זאָלען שטיצען און העלפען אונז אויך היי-יאָהר די אקציע דורכצופיהרען, ווייל די צייט איז קורץ און קיין אנדערע מיטלען האָבען מיר נישט.

גלייכצייטיג מעלדען מיר, דאָס דעם 1 שעפּיען ווערט צוריק געעפענט די קיך, פון וועלכע די אלע, וואָס האָבען געגעסען פון די קיך וועלען אויך ווייטער קענען געניסען.

מיט כבוד

געזעלשאפט „עזרה"

אין ראדאָם.

צו דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם.

דער קאמיטעט פון דער ספארט-געזעלשאפט „בר=כוכבא“ אין ראדאם האט אויף איינינע פון די לעצטע זיצונגען אנגענומען א בעשלוס צו שאפען א ספארט-זאל און איינשאפען די נויטיגע מכשירים צו דעם צוועק, נעמענדיג אלס ביישפיעל כמעט אלע גרעסערע און קלענערע יודישע צענטרען אויפ'ן שטח פון פוילען. מיט'ן פערווירקליכען דעם דערמאנטען בעשלוס, איז די געזעלשאפט אויסען צו געבען א מעגליכקייט אויך דער עלטערער גענעראציע דאס גענוסען פון ספארט-איבונגען און פיזישע אנטוויקלונג, פאר וועלכע דער פוטבאל-שפיעל איז צוליב פערשידענארטיגע סיבות ווייניגער צוגענגליך.—

דאס פפלעגען דעם מענשליכען קערפער, די ענטהאלטונג פון זיין שטארקען געבוי און עליאסטישקייט דורך פערשידענארטיגע ספארט-איבונגען, איז בכלל אנערקענט אלס נויטווענדיגקייט פון דער מעדיצינישער וועלט, העלפט אויך אין א גרויסע מאס אינ'ם קאמפף פאר'ן דאזיין ביי די היינטיגע אויסערסט שווערע לעבענס-בעדינגונגען אין דעם נאך מלחמה'דיגען פעריאד.

פון נאציאנאלען שטאנדפונקט גענומען, לעבט דער „עם הספר“ איבער די עפאכע פון פיזישע ערוואכונג און אויפן ספארט געביט איז ער ווייט נישט הינטערשטעליג לגבי זיינע געגנער אויפ'ן גאנצען ערד קוגעל. דער טריומף-מארש פונ'ם ווינער „הכח“ איבער דער ברייטער וועלט, די געוואונענע מייסטערשאפט אין דאנציג מצד דער ארטיגער „בר כוכבא מאנשאפט אין א וועט-לויף מיט די 12 בעסטע דייטשע רעפרעזענטאציאנס-דרוזשינעס, די לעצטע שווים-קאנקורסען אין ווארשא, וואו דער „מכבי“-קלוב האט בעוויזען די העכסטע מאס פון טעכניק, ווי אויך די לעצטע העראאישע קאמפען פון אינזער מאנשאפט ביי דער מייסטערשאפט פון קלאס „ב“. בעזיגענדיג די פוילישע געגנער אהן א סך פיעל העכער פיזיש-שטארקערער, זענען דאס אלעס ערשיינונגען, וועלכע דערהויבען אינזער נאציאנאלער בעוויסטזיין אין דער גארער וועלט.

א נטערשטרייכענדיג די סימפאטישע בעציהונג מצד דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם פאר אונזער בעוועגונג, געפונענדיג דעם דאזיגען אויסדרוק אינ'ם צאהלרייכען בעזוכען פון די דורך אינז איינגעארדענטע מעטשען, מוזען מיר גלייכצייטיג בעטאנען, אז די דערמאנטע סימפאטיע אין בלויז א פאטאנישע און איז נישט מסוגל מיטצוהעלפען צום פערברייטערען דעם פונאנדערוואוקס פון דער געזעלשאפט. דאס בעשאפען פונ'ם אויבענדערמאנטען „ספארט-זאל“, איז דער געבאט פון דער יעצטיגער שעה. ביי די פערהאנענע פינאנציעלע מיטלען, יענען מיר נישט בכח צו פערווירקליכען דעם דאזיגען פלאן, זוכענדיג די נויטיגע געלד-מיטלען, ארדנען מיר איין א „ספארט-קייט“ אינטער דעם פראטעקטאראט פון דירעקטאר ה' דוד פרענקעל פרעזעס פון בר-כוכבא ביי דער מיטהילף פון „ראדאמער-קעלצער לעבען“, ווי אויך אנדערע געלד זאמלונגען און האפען, אז די יודישע געזעלשאפט וועט זיך ווארים אנרופען אויף אונזער רוף און ערמעגליכען דעם געהעריגען פינאנציעלען ערפאלג און דער ווייטערער ענטוויקלונג פון אונזער געזעלשאפט.

מיט אכטונג

דער קאמיטעט

פון דער יודישער טורן און ספארט געזעלשאפט „בר-כוכבא“

אין ראדאם.

• • •

אין צוזאמענהאנג מיט דער דערמאנטער אקציע, האבען זיך א רייהע פערזאנען בעשטייערט מיט געוויסע סומעס און רופען ארויס פאלגענדע ה"ה:

דוד פרענקעל גיעט 6 זל. און רופט ארויס: חיים בירענבוים, אברהם ראטענבערג, הענריק טאסאר, מיכאל סאובער, שלמה קורץ, שמעון נאדעל, אדאלף שלאפערמאן.

ש. חוואס גיעט 5 זל. און רופט ארויס: יחיאל פרענקעל, פיליפ גאלדפארב, דוד שטיינבערג, מ. י. טייכמאן, טוביה רוטמאן, א. ראזענפעלד.

ד"ר ה. אנשער גיעט 10 זל. און רופט ארויס: דיר. ווייכמאן, דיר. פוקס, באנקער (דלוגא 12) מאנדעל (סקארישעווסקא 77) פושעדנאוועק נתן, מאשקאוויטש (לוב. 87)

י. זילבערשטיין גיעט 10 זל. און רופט ארויס: לייביש דאנציגער, יעקב לאנדאי, לעאן גאטליעב, דוד דיבא (פשיטיק).

דאמבעק גיעט 5 זל. און רופט ארויס: גלאט, ווייסהענדלער ל. רובינשטיין נ., גבריאל אייזמאן און ה. דאנציגער (רוויינסקא 11).

פון ספארט בעוועגונג

פאריגען שבת 3 א ז. נ. מ. איז אויפ'ן קאמפס-פלאץ פון ר. ק. ס. פארגעקומען א פריינדשאפטס-מעטש צווישען דעם היגען פועלי-ציוניסטישען ספארט קלוב „חשמונאי“ און היגען „מכבי“. א שלעכטען איינדרוק האט געמאכט אויף די יודישע צושויער דער פאקט וואס „מכבי“ האט געשפילט זעהר ברוטאל געגען איהר יורישען געגנער, ווי אויך דורך דעם. וואס איין שפילער פון די חשמונאי איז שטארק צושלאגען געווארען איבער'ן גאנצען געזיכט און נאז. דער מעטש האט זיך געענדיגט 1:1 (רעמי)

• • •

א אינטערסאנטער מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאס „צע“ איז פארגעקומען דעם זעלבען טאג 5 א ז. נ. מ. אויפן 72-טען פ. פ. צווישען דעם יונגען יודישען ספארט-קלוב „השחר“ און „טשארני“ III. דער יונגער „השחר“ האט כסדר אויף דער ערשטער העלפט געשטורעמט דעם געגנערס טויער און געמאכט ביז דער פויזע 5 גאלען.

נאך דער פויזע, האט „טשארני“ זעהענדיג, אז אזוי, ווי אזוי האט זי פערשפילט, און אום כדי אויסצומיידען א גרעסערע מפלה—ארויפגעשיקט 3 שפילער פון דער ערשטער סעקציע, צוליב וואס דער מעטש איז געווארען מיהר אינטערעסאנטער, אבער טראץ דעם אלעם האט זיך דער מעטש געענדיגט 6 געגען 1 לטובת „השחר“

• • •

צומארגענס זונטאג 11 פריה איז אויפ'ן קאמפס-פלאץ פון ר. ק. ס. פארגעקומען א מייסטערשאפטס-מעטש וועגען קלאס „צע“ צווישען די היגע ספארט קלובען מארגענשטערן (יוטשניא) און ראראטיאנקא II. נאך א אנדערטהאלבען שעה'דיגען קאמף האט זיך דער מעטש, וועלכער האט נישט ארויסגערופען קיין גרויס אינטערעס, געענדיגט מיט 4 געגען 0 לטובת ראדאמיאנקא.

ש — ם.

פון דער געזעל. „טאז“

היינטיגען דינסטאג האט די היגע געזעל. „טאז“ איועקגעשיקט אויף זיין זומער-קאלאניע אין גארבאטקע 56 קינדער.

די ערשטע פארטיע קינדער פון ערשטען סעזאהן האט האבען זיך די טעג אומגעקעהרט, האבען אין דער קאלאניע זייענדיג, זיך פיעל פאפראוויעט געניסענדיג פון גוטע פפלעגע און פרישע לופט זיי זעהען אויס שעהן, פריש און מונטער.

די קאלאניע פערנעמט דריי ווילליעס און געפינט זיך אונטער א זארגפעלטיג אויפזיכט.

די קינדער, וואס זענען היינטיגע וואך אוועקגעשיקט געווארען, זענען געפאהרען אויפ'ן צווייטען סעזאהן. אין נאכ'ן אבזיין דארט 4 וואכען, וועט „טאז“ ווידער אוועקשיקען אויף דער קאלאניע, א פרישע פארטיע קינדער אויפ'ן דריטען סעזאהן.

פון האנדווערקער-קלוב.

זונטאג דעם 24 ד. ח. איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קאמיסיע, וואס איז געוועהלט געווארען דורך די פערזאמלונג פון 10 ד. ח., וועמענס אויפגאבע איז געווען צו צוגרייטען א קאנדידאט צו דער אלגעמיינער פערזאמלונג, וואס קומט פאר דעם 31 ד. ח. 7 אין אוונט.

די קאמיסיע האט נאך א לענגערע בעראטונג אויסגעארבייט א קאנדידאטען-ליסטע. וועלכע וועט ענטשפרעכען די אינסטיטוציע, וואס שפילט א בעדייטענדע ראל אין לעבען פון היגען האנדווערקערטום.

די קאמיסיע האפט, דאס די אלגעמיינע פערזאמלונג וועט אקצעפטירען די ליסטע.

די כ' תמוז אקציע אין ראדאם און אין גארבאטקא.

די כ' תמוז-אקציע איז אין ראדאם און גארבאטקא אדורכגעפיהרט געווארען מיט גרויס ערפאלג. אין ראדאם איז אין דעם טאג געזאמעלט געווארען 300 זל. דורכ'ן בלימעל און פאר די אקאדעמיע אין דער שוהל און אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע. אין גארבאטקע איז געזאמעלט 107 זל. אין דער זאמעל אקציע אין גארבאטקא האבען זיך ספעציעל אויסגעצייכענט די חברות ש. מושקאטבליט און ש. דיאמענט פון ראדאם און אליעזר ניסענבוים און פערסיקא פון לובלין.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין ראדאם.

אכטונג חברים שוקלים!

שבת דעם 30/7 4 א זייגער נ. מ., אין לעצטען טאג פאר די וואהלען צום קאנגרעס קומט פאר אין אייגענעם לאקאל לובעלסקע 25 א פארוואהל-פערזאמלונג א. ד. נ. „אונזערע אויפגאבען צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס“

קומט מאסענווייז!!!

פון דער וואהל-קאמיסיע צום 15 ציוניסטישען קאנגרעס אין ראדאם.

מיר מאכען בעקאנט דאס די וואהלען צום 15-טען ציוניסטישען קאנגרעס קומט פאר זונטאג דעם 31 יולי ה. י. (ב' אב) אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע לובעלסקא 25. פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

אלע וואהל-בערעכטיגטע שקלים דארפען האבען מיט זיך דעם שקל.

מיט אכטונג

די וואהל קאמיסיע.

קעלצער אבטיילונג.

פון וואך צו וואך.

וועגען א יודישע פאָלקס־שולע.

ווי בעוואוסט האָט דער היגער שטאָדט־ראט אויף איינער פון זיינע לעצטע זיצונגען בעשלאָסען צו אסיגנירען 12,000 זל. אויף א יודישע פאָלקס־שולע. א טייל קריסטליכע ראטמענער וועמען דער דאָזיגער בעשלוס האָט נישט געשמעקט, האָט דערלאנגט א פראָטעסט צום וואיעוואָדא, — וועלכער דארף אלע בעשלוסען פון שטאָדט־ראט צו אקצעפטירען — געגען דער דעציזיע פון שטאָדט ראט.

מאטיווירט ווערט דער פראטעסט דערמיט, וואָס אויף דער דערמאָנטער זיצונג אין בעת'ן בעטראכטען דעם פאָרשלאג נישט געווען קיין קוואָרום. דער ה' וואיעוואָדא וועט האָפענטליך אנערקענען די גערעכטע האנדלונג פון שטאדט־ראט און דעם בעשלוס אקצעפטירען.

אָבער נישט דאָס זענען מיר אויסען.

אונז אינטערעסירט דער אבקלאנג, וואָס דער וויכטיגער בעשלוס האָט געפינען ביי אונזערע קולטור־טוער.

אנשטאט דעם פאַקט צו בעגריסען און אנהויבען א ברייטע אקציע צווישען דער יודישער בעפעלקערונג פאר דער זעהר נויטיגער פאָלקס־שולע, וואו קינדער פון די ברייטע יודישע פאָלקס־מאסען זאָלען בעקומען א ערציהונג דורך א יודישען לערער־פערסאָנאַל און א חוץ וועלטליכע למודים אויך צו גלייכער מאָס בעקומען יודישע למודים. האָט מען זיך בעצייטענס גענומען דעבאטירען וועגען דער אינכטריכטס־שפראך אין פעדאגאגישען סיסטעם.

צי ווייסען נישט אונזערע קולטור־טוער, אז די וועגען ווערען צום ציעל נישט פיהרען? אז קודם כל מוז געשאַפען ווערען א פעסטער מאַטעריעלער באָדען כדי די שילער אוועקצושטעלען אויף א זיכערען באזיס?

און מאטעריעלע שטיצע דארף געפאָדערט ווערען פון דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע טאָר נישט שולדיג בלייבען איהר ענטפער אויף דעם ערשטען שריט פון שטאָדט־ראט?

און ווען מיר ווילען ווירקליך, אז די יודישע פאָלקס־שולע זאל ווערען א געשעהענער פאקט דארפען מיר דערווייל פערגעסען אין אינזערע פאר־טיי־אמביציעס און אויסנוצען אונזער גאנצען איינפלוס און ענערגיע א שטאר־קען פאָלקס שולע־פאָנד צו שאפען, כדי דער דורך די יודישע ראטמענער אויסגעקעמפטער וויכטיגער בעשלוס זאָל צוליעב דער פערנאכלעסיגונג מצד דער יודישער בעפעלקערונג נישט בלייבען אויפ'ן פאפיער.

וואָס שייך דער למודים־פראגע איז דאָס א שפעטערע זאך און עס איז ווירקליך א שאָד, אז מען האָט שוין יעצט אָנגעהויבען וועגען זיי זיך ארומקריגען און דאדורך פעראונמעגליכען די ענטשטעהונג פון א וויכטיגען ערציהונגס־צענטער פאר די קינדער פון די יודישע פאָלקס מאסען.

צ ב י.

■■■■■■

פון סוחרים־פעראיין.

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער פערוואַלטונג פון סוחרים־פעראיין זענען בעטראכט געוואָרען א גאנצע ריי היצ אקטועלע שטייער־ענינים.

אויסנוצענדיג די געלעגענהייט, וואָס פרעזעס ה' לעווי איז געווען אנוועזענד אויף דער זיצונג, האָט ה' מ. פ. קאמינער זיך געווענדעט צו איהם אין נאָמען פון גאנצען קעלצער סוחר'טום, ער זאל דעם מאנדאט אננעמען. ה' לעווי האָט ענדליך מסכים געווען צו בלייבען פרעזעס פון פעראיין מיט'ן בעדינג, דאָס די קעלצער סוחרים זאָלען פון היינט אָן ארויסווייזען מעהר פבראינטערעסירונג פאר דער סוחרים־אינסטיטוציע.

צו דעם צוועק ווערען אויך די טעג צוזאַמענגערופען אלע סעקציעס. ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו דעלעגירען עטליכע פאָרשטעהער אין מאגיסט־ראט אריין וועגען ערלויבען די פיהרען צו שטעהן פאר די באזאר האלעס.

קאנאליזאציע אין קעלץ.

נאָך לאנגע פאָרבערייטונגען איז מען צוגעטרעטען צו מאכען די קאנאליזאציע־ארבייטען אין אונזער שטאָדט. צום ערשטען ווערט קאנאליזירט די שענקעוויטש־גאס, פון וועלכער א גרויסער טייל איז אָבגעשלאָסען געוואָרען פאר דער פאהר בעוועגונג. די ארבייטען זענען פאָראויסגעזעהען אויף עטליכע מאָנאטען.

די עפנונג פון די 8־טע קלאס אין די קעלצער יודישע גימנאזיע.

די דירעקציע פון די היגע יודישע גימנאזיע מאכט בעקאנט, אז די אכטע קלאס ווערט צום נייעם שול יאָהר אָהן שום צווייפעל געעפענט. ס'זענען שוין זאָגאר אנגאזשירט געוואָרען פאר די זעלבע קלאס די בעסטע, קוואליפיצירטע לעהרער, וועלכע וועלען מיט זייער

מ. היעקבי.

צוויי זענען זיי געווען...

אויפ'ן פעלד פון דער געזעלשאפט וואקסען אויס פערשידענע ווילדע גרעזער. זייענדיג אָהן טעם און אָהן ריח, צווינגען זיי אייך דאָך צו פעראינטערעסירען זיך מיט זיי ווען איהר געפינט זיך אין זייער סביבה, צוליב די שטעכעדיגע נאָדלען, וואָס זיי בעזיצען...

צוויי זענען זיי געווען... מעהרערע מאָהל האָב איך זיי געטראָפען.

ערב יום כפור פארנאכט האָב איך זיי געזעהען... אויפ'ן וועג צום „סאקאלאווער" שטיבעל איז ר' מענדל געגאנגען מיט'ן טלית און מחזיר אונטער'ן אָרעם, פון אונטער זיין פאלטא האָט ארויסגעשיינט דער ווייסער קיטעל, וועלכער האט זיין ווייסער באָרד נאָך שניי־ווייסער געמאכט.

אויף דער צווייטער זייט גאס שטעהט „חיים דער יונג" און פערשפרייט אנטי־רעליגיעזע ליטעראַטור. ער קאָרגט נישט דערביי קיין שמוציגע ווערטער, נאָכשיקענדיג עטליכע קללות... אודאי טהוט דאָס חיים אזוי, אז ר' מענדל זאָל נישט הערען חלילה... אויך די ליטעראטור גיט ער נישט קיינעם, נור א „חבר" און דאָס אינטער פיער אויגע, ווארום חיים פערשטייט דאָך, אז אין א יודישער שטאָדט קאָן ער אום קומען אויף קדיש השם, טאקי ערב יום כפור פארנאכט, חלילה, אהן ודוי...

אָבער... דאָס שאַדט נישט, דער עיקר איז דאָך, אז ער וועט קומען צו „זיינע" וועט ער דערציילען ווי ער האָט אנגעלערענט די פאנאטיקער... ווי ער האָט זיי געגעבען אָ לעקציע... און ער האָט שאנסען פערשריבען צו ווערען אלס קדיש...

דעם ערשטען מאַי האָב איך זיי געזעהען... חיים א אויסגעפוצטער אין די ערשטע רייהען פון א דעמאָנסטראציע טראָגט א רויטע פאָהן מיט א אויפשריפט, מאַרשירט שטאָלץ אָיבער די גאסען.

די זעלבע צייט שטייט ר' מענדל אויפ'ן גאס, לאָכט און וויצעלט זיך איבער חיים'ן... שרייט געוואַלד אויף די בויערים, וואָס זענען שולדיג אין אלע צרות, וואָס קימען איבער יודען... שיקט זיי נאָך א היבש ביסעל קללות. נאָר... געוויס טוהט דאָס ר' מענדיל גאנץ פאַרזיכטיג חיים זאָל חלילה, נישט הערען אין נישט זעהען... ווייל ר' מענדיל וויל דאָך נישט אויסזעהן, ווי ער וואָלט אויסגעזעהען, ווען אזא מעשה קומט דעמאָלט אָן צו די רעמאָנסטראַנטען... אָבער... דאָס שאדט דאָך נישט, דער עיקר איז דאָך, אז ר' מענדיל וועט קומען צו „זיינע" וועט ער דערצעהלען ווי ער האָט אָנגעלערנט די פויערים, ווי ער האָט זיי געגעבען א לעקציע... און ער האָט שאַנסען פערשריבען צו ווערען אלס קדוש...

כ' תמוז אין שוהל האָב איך זיי ביידע געזעהען... בעת דער הזכרה נאָך הערצל'ן. ווען דער חזן מיט די משוררים האָבען התקוה געזונגען, האָבען זיי, די צוויי, נישט געוואָלט אויפשטעהן... ווען אָבער איינינע פון אונזערע „חלוצים", וואָס האָבען זיך געפונען נעבען היים'ן, האָבען... נו... איז ער גלייך אויפגעשטאנען... דעמאָלט האָט שוין ר מענדיל נישט געוואַרט און איז אויך אויפגעשפאנען... ווארום, דאָס איז דאך א קליינינקייט... דער עיקר איז דאָך, אז מ'וועט קימען צו „זייערע" וועט יעדער פון זיי צוויי אָבגעבען א בעריכט, ווי אזוי זיי האָבען מקיים פסק געווען די ציוניסטען... ווי זיי האָבען די ציוניסטען אָנגעלערנט און האָבען זיי געגעבען א לעקציע... און ביידע האָבען זיי שאנסען צו בלייבען קדושים...

צוויי קדושים... צוויי זענען זיי געווען... איין אידעע פעראייניגט זיי...

קיעלץ

◆◆◆◆◆◆◆

פעריזענליכקייט פערגרעסערען דעם פרעסטיזש פון דער גימנאזיע.

אין די קומענדיגע נומערען פון אונזער צייטונג וועט באריכות ארומגערעדט ווערען וועגען די גרויסע קוואַליפיקאציעס אין די פערזענליכע חשובות פון די נייע לעהרער, וועלכע ס'איז געלונגען צו אנגאזשירען צום נייען שוהל יאָהר און ס'איז צו האָפען, אז דאָס יאָהר וועט זיין א יאָהר פון אויסצייכנונג פאר די היגע גימנאזיע.

קאָנפיסקאַטע

די סטאראָסטוואָ האָט קאָנפיסקירט די גאנצע אויפלאגע פון לעצטען נומער „אויטשיונא" פאר אנ'ארטיקעל וועלכעס בעליידיגט די רעגירונג.

פאַרשריפטען פון טאקסוווקעס

דער מאגיסטראַט האָט לעצטענס אויסגעארבייט פאַרשריפטען וועגען דער סיגנאליזאַציע און בעלייכטונג פון די אויטאָ־דראָזשקעס

קלודסקי'ס צירק אין קעלץ

דער בעריהמטער קלודסקי־צירק קומט קיין קעלץ און די פאָרשטעלונגען וועלען פאָרקומען אויף דער באַסשעשקע דער צירק פערמאָגט א זעהר רייכע מענאזשעריע.

שטאָדט־ראט וואַהלען אין וולאָשצאווע.

די טעג זענען אין וולאשצאווע פאָרגעקומען די שטאָדט ראט וואהלען. דער רעזולטאט איז געווען: קריסטען 11 מאנדאטען, יודען 13 מאנדאטען.

פון וואהל־קאָמיטעט צום 15 ציוניסטישען קאָנגרעס

דער וואָהל קאָמיטעט צום 15־טען ציוניסטישען קאָנגרעס מאַכט בעקאַנט, אז זונטאג דעם 31 דעם חודש וועט אין לאָקאל פון מזרחי מארק 6 פאָרקומען די וואהלען צום 15 טען קאָנגרעס.

דער וואהל־קאָמיטעט וועט זיין טעטיג דעם גאַנצען טאָג פון 10 פריה ביז 10 אָ'בענד אהן הפסקה.

* * *

חברים פינ'ם „על המשמר"!

אלע חברים פונ'ם „על המשמר" ווערען געבעטען, אז זיי זאָלען נאָכזעהען אויב זיי זענען אריינגעטראָגען געוואָרען אין די וועהלער ליסטע. נאָכזעהען קען מען יעדען טאָג ביי ה' נחמיקיניצער לאנגע גאס 7.

גאולת־הארץ־רינג

אָרגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע. אונטערן פראָטעקטאָראט פון דעפוטאט

י. גרינבוים.

גוסטאוו סקורעצקא ענטפ. דעם ה' נ. אסטראָוויטש מיט 2 זל. און רופט ארויס מיט 5 זל. פאָלגענדע פערזאָנען: יענטושא פרידמאן, צעשיא צווייגעל, בעלא קליינמאַן, חנה גראנדאפעל, פר' ראָזענהאלץ, דענטיסטקא אדעלא אייזענבערג (די אלע פון קיעלץ) פר' גוטשא רייכמאַן (דאָמבראָווע גורנע), יאנקעל מאנדעלמאן (סטאפניץ), סאמועל סקורעצקי (דזאלאשיץ) מאיר אושאנע (דזאָלאָשיץ) שלום אפאָטשינסקי (קראקע־פאָדגורז) ארטור אפאטשינסקי (קראָקאָ־פאָדגורז) איסר אַפאטשינסקי (קראקע־פאָדגורז) אברהם סקירעצקא (קראקא זיעלאָנא 10) ל. סקורעצקי (בערכעם־אנווערס 36 רוע־בינד בעלגיע) דוד ווראָבלעווסקי, צעשאַ טענסער (בראָקלין נ. י.)

ישראל שלאָמאָוויטש ענטפ. דעם קאָמ. פון ג'ה־רינג מיט 5 זל, און רופט ארויס: מאיר שטייער, בנימין גרינבערג, העניך ערליכמאַן, אלימלך ענגלארד, האָכבערג מיכל, זיגמונד ווייזמאן, יחזקאל גוטמאַן, נסן גורסקי, יחיאל זאגייסקי, יחיאל גוטמאַן, נתן פרידמאַן, וויגנייסקי נתן, קאָהן הלל, אברהם פעריל, קעסטענבערג לעאָן, יעקב קעסטענבערג, מינצבערג יחיאל, חיים פאכעל, יעקיל זיידע, מ. טרעגער, דוד באליצקי, צוקערמאַן (די אלע פון קיעלץ) דוד זיסמאַן (קראקא), זלמן קאליכשטיין (תל־אביב בנק־פועלים), משפחת לינעצקי (תל־אביב נחלת בנ־ימין). פערעמאַן (תל־אביב נוה שאנן), שמואל קוק (ירושלים מאה שערים) משה זעמעל (אָלאַשטשאיע).

מאניע קאָטשקאָוויטש ענטפ. ה' א. קירשענבוים מיט 5 זל. און רופט ארויס די לעהרערינס פערסאָנאל מיט 5 זל. עדא עלענצווייג, טעאָפילא פלאנצער, מרים לובלינער, רוזאָ פלוטשעניק, באשיא מינץ, דוטא שיטענבערג (די אלע פון קיעלץ).

פאלא באראנקעוויטש ענטפ. ה' ש מאנדיל (קרולאָו) מיט 1 זל. און רופט ארויס: שרה פייגע שפירא (סוכעדניאָוו) רוזע באראנקעוויטש (סאָסנאָוויצע שענאָוויסקא 10) איזידא אורבייטעל (זאגנייסק) מאָריץ זילבערשטיין (זאגנייסק) גאָלדע ראקאסקא (קיעלץ).

NAJLEPSZE CUKIERKI
„HAZET"
LWÓW
WSZĘDZIE DO NABYCIA.

בעסטע שיפס קאָמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע
„באלטיק־אמעריקא־ליין"
עמיגראציע — ענינים ערלעדיגט
ביוראָ „יוס"
קעלץ, קילינסקי גאס № 8

גאל־שטיינער־ליידענדע

וואָס בלאָנדזשעט איהר און ווייסט נאָך נישט, אז די זיכערסטע עצה פטור צו ווערען פון די שווערע שמערצען איז ביי דעם איבעראל בעוויסטען אָבערפעלדשער ה' **זינגער** ווארשא, שוויענטי־יערסקא 34,

וואָס א דאנק זיין ראט זענען אונזערע פרויען פולשטענדיג געהיילט געוואָרען פון די לאנגיעהריגע שלאפקייט. איהר ליידענדע קענט האָבען דאָס פוסטע צוטרוי און איבערציייגען זיך ביי פאָלגענדע אויסקורירטע פערזאָנען:

קעלץ: דייבוג, סטארא־ווארשאווסקי 29, לייזערמאַן, קאָלעיאָווי 50.
לאָדז: געהפערט, ווסכאָדניא 64, גאָלדפארב, פיעטרקאָווער 8.
קאליש: קאץ, נאָווי 21.
ווארשא: טארקעלטאב, געגשא 15, מילער, שוויענטי־יערסקא 11.
בריסק: ראטשטיין, דאָמבראָווסקי 119.
און פיל אנדערע.

עס איז איבעראל בעוויסט

אז יעדער וואָס טראָגט געמענע אָבצאַסטען און זיילען „BERSON" פעראייניגט פערגעניגען מיט פראקטישקייט, ווייל ער געניסט ביי דעם עלעגאנטען, עלעגאנטען, רוהיגען און דויערהאפטיגען גאנג, ער דערגרייכט א מאקסימום צופרידענהייט און גענוס ווייל מען היט אָב דורך דעם דאָס געזונד און די נערווען, אויך שוינט מען די שיך, גלייכצייטיג פערבעסערט מען דעם אייגענעם און רעגירונג'ס־בילאַנס ווייל מען בעקומט אינלענדישע ערשטקלאסיגע סחורה און גלייכצייטיג ביליג.

(ענדע פון דער 6-טע זייט.)

ראזאר ר' הערשעל גלויבט אפנים אז ס'וועלען שוין קיינמאהל נישט פארקו־מען קיין קהלה-זאהלען און עס וועט אייביג אזוי בלייבען ביים אלטען, אז די קאדענץ געהט צו-ענדע, פון דעם האלט ער נישט...) דער ה' גוטמאן, טראָך דעם וואס ער איז א גוטער פריינד פון העניך זוחט האלט פונדעסטוועגען, אז ער טאר נישט שחט'ען. (א מיתה בנשיקה אזעל־כע...) צווישען די אנגעוויזענע סבות האלט דער ה' גוטמאן פאר'ן גרעסטען חטא דאס. וואס דער ראזיגער יוד איז נישט ניהג כביד די קהלה-פארשטעהער און אז ער האט זיך איינמאהל ענט־זיאגט צו בעליידיגען דעם פרעזעס פון גמ נע-פערוואלטונג און איהם נישט אנ־גערופען „פאניע פרעזעסע".

נאך די הייסע דעבאטען און דיס־קוסיעס האט דער ראט איבערגעגעבען דעם ענין פון העניך שוחט דער רע־ליגיעזער קאמיסיע צו ענטשיידען.

צום סוף פון דער זיצונג ביים בעט־ראכטען די פרייע פארשלאגען, ווערט געלייענט א פעטיציע, וואס איז אונטער־געשריבען פון די ה"ה ראזענבוים, לאנ־גער, ש. צוקער, איידעלבוים און קייפ־מאן. וועלכע פרעגט אן דעם ראט, צי ס'איז איהם בעקאנט די האנדלונג פון דעם פערוואלטונג'ס מיטגליד ה' ווייג־טרויב וועלכער האט פערמוישט דאס קבר פון ל. בריליאנט. די ה"ה ראזענ־בוים און איידעלבוים גיבען איבער די גאנצע געשיכטע מיט אלע איינצעלהיי־טען, ווי עס איז געווען. ה' ראזענבוים פרעגט, צי דער ה' ווייגטרויב איז גע־ווארען פלוצלינג אנ'אנראדניק און גע־נומען זיך צו פלאנצען ביימער אויף די קברים. און צי ער האט זיך אבגע־געבען א רעכנונג, וואס פאר אנ'איגאנ־טורע דערפון האט געקענט ארויסקו־מען, ווען דער עולם חאפט זיך אויף דער קאמבינאציע. אין דער פעטיציע ווערט געפאדערט, אז ה' ווייגטרויב זאל בעזייטיגט ווערען פון זיין אמט אין ווידזיאל פאגושעבאווי.

דער ה' העניך ווייגטרויב פרובט זיך פערטיידיגען, אז ער האט געהאנדעלט לויט'ן דין, און אזוי ווי די פערשטאר־בענע טעמערסאהן און בריליאנט זענען ביים לעבען נישט געווען צווישען זיך קיין גוטע פריינד, דעריבער האט ער זיך ערלויבט אבצורוקען דאס קבר פון ל. בריליאנט. טראָך דעם, וואס לויט דער קניה איז געווען בפירוש אנגעצייכענט, אז די קרקע פון ל. בריליאנט דארף זיין הארט נעבען טעמערסאנס קבר.

אויף דער פראגע פון די האנדווער־קער דאזארעס, פאר וואס דער ה' ווייג־טרויב האט בשעת מעשה, ביים קויפען די קרקע, נישט דערמאנט מיט קיין ווארט וועגען זיין יעצטיגען דין און וועגען דעם, או ביידע נפטרים זענען ביים לעבען נישט געווען קיין גוטע פריינד, אויף דעם האט דער ה' העניך ווייגטרויב קיין שום ענטפער נישט און זיין פערטיידיגונג מאכט דעריבער נישט דעם מינדעסטען רושם. דער ראט אנער־קענט נישט דעריבער דעם אויסגעפיהר־טען אקט דורך ה' ווייגטרויב ביים אויס־טוישען דאס קבר. פראטעסטירט אמ־שארפסטען געגען זיין האנדלונג און בע־שליסט אבצוגעבען דאס צווישענשייד'ס־ארט פון ל. בריליאנט'ס קבר ביז טע־מערזאהנ'ס צו דער דיספאזיציע פון די האנדווערקער, וועלכע קאנען דעם הפסק בענוצען צו א מצבה, אדער ארומנעמען דעם גאנצען שטח מיט א פערצוימונג.

די זיצונג האט זיך פערענדיגט 4 אזייגער, ווען אין דרויסען איז שוין געווען גרויסער טאג.

לנשואיו של חברנו
חיים זילוני
אנו מאחלים לו חיי-אשר ועשר עדי עד.
מנחם קיקיער
י. ל. מיצנמכר
נח לקס.

א הארציגען ברכת מזל-טוב
דער פאמיליע **קלוסקא**
צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער **חוה**
מיט ה' י. ל. מיצענמאכער
אלתר יחיאל וואסער
קעלץ. **אין פרוי.**

ערקלערונג.
איך ערקלער דאס די אויפפארערונג, וועלכע איך האב געגעבען אין „קיעלצער-ראדאמער לעבען" № 157 דעב ה' יעקב טענענבוים איז געווא־רען צווישען אונז ערלעדיגט דורך א ד"ת און ער האט דעם פסק ער־פיהלט. **אסקאר בערגער** קיעלץ.

צו דער פערלאבונג פון אונזער חשוב'ן פריינד פערוואלטונג'ס מיטגליד ה'
י. ל. מיצענמאכער
מיט דער ביבליאטעקארין פרל.
ח"ה קלוסקא
ווינשען מיר זיי א הערצליכען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט.
די פערוואלטונג פון דער יודישער ביבליאטעק אין קעלץ.

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון „לינת הצדק" דריקט אויס איהר טיעפען דאנק דעם ה' דאקטאר צונג פאר זיין נדבה אין דער גרויס פון 15 זל. און אויך די ה"ה ה. פרידמאן, ל. מינצנברג און שמואל צוקער פאר זייער נדבה אין דער גרויס פון 25 זל. לטובת דער גיזע. „לינת הצדק".

פערוואלטונג פון „לינת הצדק" אין ראדאם רווינסקא 3.

דאקטאר מעדיצין פרל'
פ. אייזענבערג
אסיסטענטין פון פראפעסאר יאשינסקי אין ווילנער קליניק פון קינדער קראנקהייטען נעמט אן יעדען טאג פון 10 ביז 12
לעאנארדא-גאס № 6
ארימע קינדער ווערען אנגענומען
— אומזאנסט. —

דעם טיפסטען מיטגעפיל דריקן מיר אויס אונזער חבר
שלמה ראזנבערג מיט פאמיליע ספעציעל אונזער מיטארבעטערין
פרל' **העלא ראזנבערג** צוליבן פריצייטיגן טויט
פון זייער טאכטער
און שוועסטער
גאלדע נ"ע
רוישטאף קאאפעראטיוו „סורוויט" ראדאם
אין שניידער מייסטער פאריין אין ראדאם.

טיף גערירט פון פריהצייטיגען טויט פון אונזער פריינד
אברהם פישער ז"ל
דריקען מיר אויס א נזער הארציגסטען מיטגעפיהל זיין פרוי און פאמיליע
אברהם זעליצקי און פרוי.

דעם טיפסטען מיטגעפ... אויס אונזער פריינדין
די אין טרויער פערבליבענע פרוי ... **פישער** צוליב דעם פריהצייטיגען טויט
פון אידר געליבטען מאן **אברהם חיים פישער** נ"ע
אין דער גרינגער און ערפאלגרייכער ערציהונג
פון איהרע ליבע קינדער זאל זי איהר טרייסט געפינען
ל. מילמאן עט פרוי.

חבל על דאבדין ולא משתכחין!
טיף גערירט פון דעם פריהצייטיגען טויט פון אונזער אינפערגעסליכען
קוזין **אברהם פישער** נ"ע דריקען מיר אויס דעם טיפס־טען טרויער און מיטגעפיהל די פרוי קינדער און עלטערען.
ד' ינחם אותם, בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
פאמיליע ליכטענשטיין
קעלץ.

א נוערע טיעפסטע מיטגעפיהלען פון צער דריקען מיר אויס
אונזער חשוב'ן מיטארבייטער **יוסף פערלאוו** און פאמיליע צוליבן טויט
פון זייער אונפערגעסליכען
פאטער און שווער הרב הצ. ר' **נחמיה ז"ל**
הרן קימת לישראל קאמיסיע אין קעלץ.

די נייעסטע און שעהנסטע
„טאפעטען"
איך צימער-טאפעטירונג
בעדייטענד ביליג, פערקויפט
ש. שטיינמאן
ראדאם, לובלינער № 21
ביטע זיך צו ערקינדיגען!

Kino „CORSO" w Radomiu.

Od Poniedziałku 25 lipca r. b.
Pierwszy raz w Radomiu.
Wielki Turniej Humoru Światowego

PAT i PATACHON

w 8-miu dużych aktach.

Kino „C Z A R Y" w Kielcach.

DZIŚ — **Szczyt sensacji!** — DZIŚ

GALAOR i jego sobowtór

dramat s nsa yjny w 10-ciu aktach, z najsłynniejszym akrobatą świata,
Al r do Bocolini, nie mającym sobie równego.

Redaktor i wydawca Ch. M. Here

Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.